

ГЕОРГИ КОНОВСКИ ЧИСТИЛИЩЕ

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

1.

Телефонът иззвъня нейде след полунощ. Очаквах го — тук телефоните те събуждат най-вече, когато си се отпуснал, но, разбира се, пак ме изненада. Ръждясал, продран, тенекиено-повръщащ звук... Да ви кажа — дори телефонът, който нашите монтираха, когато бях в единадесети клас, имаше по-чист глас. Макар оттогава да са минали поне стотина години, помня онова раздиращо звучене и дори понякога си мечтая да го чуя него...

Е, носталгия малко... И част от множеството мечти тук...

Надигнах се, сръгвайки Юлина, която се беше разпростряла като разпъната мечка кожа върху тясното легло. Кое то ложе също не беше направено за удобство на тукашните хора. Успокоих се, че има и потвратителни места за почивка от нашите продънени пружини, със стърчащи краища, виещи при всяко неволно движение...

— Да! — изревах, без да ме е грижа дали някой в съседните стаи ще се събуди. Пък и нямаше смисъл — това беше третото позвъняване тая нощ, така че съседите вече го очакваха. И бързаха да задремат, тъй като до първите светлини в прозореца оставаше час и нещо, а не се знаеше колко пъти още ще ни събудят...

— Аз съм...

— Знам, че си ти! Но кажи кой... — изръмжах. Не разпознавах тоя размекнат глас, идващ като че от тинята на старо блато...

— Пламен... Пламен, бе...

Нямаше нужда да повтаря. Нито да добавя: „Приятелят...“

— Кажи, кажи... — нетърпеливо го прекъснах. Едно, че ми се спеше, второ, че там няха абсолютно никакви възможности да му помогна с каквото и да било. И да намерех малко пари — колети там не приемаха, писма можеше да получава едно за черен ден, свиждания изобщо не се позволяваха...

— Днес ни четоха ново нареждане... Не мога повече, разбери... — изхълца той. — Не мога! А днес казаха, че... Мога да дойда при вас за три дни. Ако някой ми подари тия дни от своите...

Три дни... Подарък... Какво говори?

— Обясни бавно...

— Да не прекъсне линията...

Възможно. Един от многото гадни трикове тук...

— Давай, давай...

— Значи, оказва се, че ти имаш пред себе си цяла вечност там — разбърза се той. — И от тая вечност можеш да ми подариш три дни, които да преживея при вас. Отпуска...

Нямаше време за мислене. Пък и какво да му мисля? Нещата ми бяха толкова неясни, че не си струваше да се търси смисъла им...

— Три — три... Какво трябва да направя?

— Иди в Управлението...

И, естествено, разговорът прекъсна. На най-интересното място, без да успеем да си изясним кое и що, без да имам време да помисля дори...

Юлина отвори очи с прекъсването на разговора. Тук имахме толкова малко време за сън, че се събуждахме и от възможността да дремнем в тишината. Не исках да ѝ отнемам времето, затова набързо препредадох буквално разговорът...

— Пламен? — попритвори тя едното око. — Да, помня... Бил ти е кум... Само дето ти не знаеш с коя и кога...

Ох, това женско мислене... Не ѝ стига, че нея избрах тук, че вече десет... Или единадесет... Или деветдесет години... Важното е, че живеем заедно...

Какви три дни? Как така ще вземат три дни от мен? От вечността?

Юлина също се замисли. Работата е там, че ние сме тук за цяла вечност. Поне това се говореше на Земята, същото ни казаха и при пристигането. Вечност! Без начало, без край... А сега Пламен ми говори за три дни, които ще вземат от вечността ми. И аз какво ще правя три дни? Ще ми ги отнемат? Накрая на вечността, предполагам? Ще бъда изпратен при него? Като цена за дарението ми?

Три дни...

Ами... Като ще карам цяла вечност тук... Три дни... Дори там... Няма да са толкова много... А ми е приятел... Ще ги изтърпя. Заради него — я какъв глас има вече... Последното му обаждане беше преди два... Или три месеца... А може и преди няколко дни... Тук не само телефоните и леглата са разбрицани. Времето е хептен изкукуругало...

Погледнах Юлина:

— Хайде утре да говорим...

— Кога? — каза тя. И вярно — ставаме, хапваме, заминаваме на работа, виждаме се вечерта. За да заспим заедно...

— Ще видим... — легнах до нея. Тя се сви леко, после праметна крак върху мен. И да имаше намек — нямах сили и желание. Освен това някъде задрънча телефон — като конвулсии на железен петел в тенекиен съд...

2.

Чистилището е за такива като мен — без религиозни подвизи, но и без съществени грехове. Просто място за събиране на човешките отпадъци — склад на евентуални грешници. Или светци...

А в Ада събираха подобни на Пламен. Чийто най-голям грях беше епикурейството. Не пиеше, не пушеше, но с жените... Много си падаше по тях. Поне на Земята. Просто ги обичаше — всичките. Но — за малко. Коя за час, коя за ден, коя за цяла година. Веднъж дори се ожени за една, роди им се дъщеря и... Пламен не издържа диетата...

Поради което го изпратиха в Ада. Да, намери ме — и при тях имаше телефони. По-лоши от нашите — объркваха номерата, прекъсваха неочаквано, свързваха няколко разговарящи наведнъж...

И, представете си — в тоя хаос на Чистилището успя да ме открие. Поговорихме си, след известно време пак...

Нали ви казах — тук и времето е объркано. Веднъж ми заговори за нещо, помолих го да обясни, учуди се, защото вече сме го обсъждали, а след това внезапно телефонът прекъсна, разнесе се нов звън и той започна разговора, който е бил проведен помежду ни доста време преди това. На третия път се уточнихме за какво именно говорим...

Чистилище...

Никога не съм имал време да го разгледам. Сутрин ставахме, хапвахме набързо — каквото Юлина успееше да приготви. И каквото печката ѝ позволи да направи. Тая заран печката не гръмна, не загоря, не задимя, не се разпадна на части. И успяхме да натъпчем набързо в гърлата си нещо като палачинки. Казвам „нещо“, защото по закона за вселенската гадост, солта внезапно изчезна от съдинката и се наложи да поръсваме жълтите тънки кръгове с морска вода от крана, та да имат някакъв вкус... А защо тече това от чешмата, не питайте...

После тя се затича към спрелия за момент автобус, в който — о, какво чудо! — имаше празни места. С горчицина си помислих, че това е грешка — няма начин стотина метра след спирката автобусът да не спре, а вратите му да не могат да се отворят...

Аз тръгнах пеша. Местоработата ми беше наблизно, та от първия ден се чудех знак за каква беда ще е това. Засега всичко беше подозрително наред...

Продавах вестници. Да, да — всякакви издания, дори имаше и „Адски вестник“. Както и „Свети вестител“. Но от Рая пресата пристигаше рядко, а виж страховитият адски медиен продукт — почти всеки ден...

Навремето, малко след пристигането ми, ме извикаха в Управлението. Висока — най-малко стоетажна, кафяво-жълта сграда, в която се събираше цялата бюрокрация на Чистилището.

— И какво сте работил доскоро? — запита ме служителката, облечена по нашенската чиновническа мода: дълга пола, блуза с бастии, на главата шапка, а на ръцете избелели ръкавели...

Когато ѝ казах, че съм бил учител, тя се позасмя, погледна в „Правец“ насреща си (не знам какво виждаше, но наистина формата беше на „Правец“) и каза класическото:

— След тая ви работа би трябвало да ви пратим в Ада, за да видите що е Рай...

Усмивката се стопи и тя бързо нареди:

— Има заповед за назначаването ви като продавач на павилион АВС — 4444...

Плахо сведох глава — още бях шашардисан от бързия преход, от неочакваното посрещане, от внезапното прозрение, че ще съм тук цяла ВЕЧНОСТ... Вечност!!!

— Ще продавате вестници и списания... Хубава работа... просто се учудвам, че за един учител са направили подобно назначение...

Та — ето ме оттогава...

И тая заран барачката, в която продавах вестници, беше разбита. Не, че имаше нещо за крадене в нея. Но... Традиция...

В началото виках полицията. Идваха. Две коли — туткави, бавни, тромави полицаи. Пред които ония от „Кийстоун“ изглеждаха Шерлок Холмсовци. После спрях да си губя времето. Но дойде шефът — Йози, и ми каза, че не бива да правя така. Трябва да се обаждам в полицията, да давам показания, да очаквам какво ще свършат дебилите в униформи. Традиция...

Както, например, е традиция цял ден пешеходците да се блъскат в колички, бутани от чистачи, и да се спъват в купищата боклуци по

улиците. Две такива бяха спрели пред барачката. На тях се подпираха Хенри и Томас — стари приятели, които цял ден обикаляха района около градинката, а вечер се напиваха в кръчмето на ъгъла...

— Хайде, де... Закъсняваш... — укори ме Томас. — Полицайте вече идваха, протокол писаха, даже и показанията ти записаха — аз им ги казах...

Благодарих им, бутнах вратата и погледнах пакета с вестници върху рафта. И този път не бяха го откраднали. Та щеше да се наложи цял ден да продавам стока, която никой не иска. Накрая на деня пък ще трябва да ходя чак до дирекцията, за да внеса парите от цялата продажба. Пак традиция — хората не искаха лъжите, но бяха задължени да ги купуват. И — купуваха...

Голямото Всевиждащо око всичко забелязваше. А никому не се щеше да бъде наказан някак си заради неизпълнение на правилата. Не се знаеше как, но — възмездието идва винаги. Кога човек ще си счупи ръка или крак, кога ще си прехапе езика, кога ще бъде принуден да легне в местната болница... Възмездието винаги идва...

— Томас — казах, но и тримата разбирахме, че говоря и на Хенри, — застани малко напред... Така, така... Хенри, а ти от другата му страна...

Минувачите влизаха с наведени глави в капана — завиваха покрай Хенри, свиваха надясно до Томас, вземаха вестник, оставяха парите. А после идваше най-гадното — да приемат редовната доза вестникарски локуми. Задължителна. Както и другата доза — в кръчмето. Но за нея имаше друг час — привечер...

Да, във вестниците беше пълно с лъжи и измислици. Но — трябваше да се четат. Което аз — нямаше смисъл да се каля, все някой ден ще ме засекаат и ще ме накажат — твърде често не правех. Или, ако четях — не поглъщах текста, а си позволявах коментари. Най-често отровно-саркастични...

— Хенри, — казах, докато по обяд пийвахме кафето — какво ще кажете, ако започна да издавам вестник?

Томас и Хенри ме погледнаха изумени. Това си беше истинска ерес — вестници издаваше някой, но нито заехме кой е, нито смеехме да попитаме. Щом, обаче, системата го подкрепя и задължава да четем НЕГОВИТЕ вестници, значи изобщо няма смисъл да мисля за конкуренция...

— Бе, ти... — каза Томас. — Не беше много горещо днес. Отдетая идея?

— Не може, не бива хората да са информирани само от един... И то каква „информация“...

Хенри ме погледна:

— Аз се научих да ги чета. Пързаям поглед, мисля си нещо, стремя се да не закача не изречение, а буква даже...

— Именно! За това ли са вестниците? Те трябва да се четат, да дават стимул за мислене...

Томас тихо каза:

— Не забравяй Окото! И помисли — толкова време се учихме да не четем, ти искаш пак хората да го правят? Да им създадеш проблеми? Да се замислят? За Чистилището, за реда тук, за системата, за нас даже...

Въздъгнах. Прави бяха. И защо исках да си докарам беля? Не е ли по-лесно — значи по-полезно — да живееш според правилата. Каквито и да са. Но те уреждат кое как трябва да бъде. А нови правила... Докато ги разбере човек, докато запомни, докато свикне... Сега всичко е ясно — работа, развлечение, сън. Накъсани, отрупани с малко или много неприятности. Но — сигурен ред, никаква опасност от потресаващи реалността идеи...

Важното е ти да си добре. Или — поне да си свикнал.

3.

А аз трудно свиквам. Нрав... Колко проблеми имах заради него по онова време... На Земята...

Някак си не мога да схвана основното правило на щастливите хора — оцелявай! Не живеј, оцелявай...

Защото животът е разнообразен, изисква интелигентност, дава възможност сам да си го строиш. А оцеляването е еднотипно приспособяване — колкото по-мимикриращо, толкова по-добре...

Освен това, животът изисква поемане на отговорности. Ей го — на втория ден след поставянето ми в барачката, реших да я направя привлекателна за публиката. Намерих парцали, донесох вода в кофа, започнах да мия прозорчетата...

Веднага край мен взеха да спират минувачи, а двамина дори изоставиха боклукчийските колички и заеха места в предните редове. Коментираха работата ми, обсъждаха дали съм нормален и кога ще започна да чистя така и асфалта...

Когато отидох за нова кофа с вода, някой или някои бяха възвърнали барачката в стария унил вид. Спрях изненадан — тогава все още се изненадвах, попитах:

— Кой... И защо?

Тълпата се разотиваше — бяха видели всичко. Натам знаеха — трябваше да клюмна, да се откажа, да се примиря. Само двамата с количките останаха. Така се запознах с Томас и Хенри...

А на другата сутрин повторих... И на третата...

След което се отказах... Външно, показно, демонстрирах, че съм приел правилата на хаоса. Докато се огледам. То, човек от круша да падне, най-напред се освестява, оглежда и тогава става...

Да, можеше да предизвиквам неизвестния/неизвестните. Даже подозирах кой е — вече знаех за Всевиждащото око, за задължителните вестници, за единственото ядене, което сервираха в крчмето, за типичните дрехи и обувки, за правилото „Спазвай правилата!“...

Но не виждах смисъл от дребното дразнене на този, който шамповаше манталитета и поведението на хората. Най-напред трябваше себе си да опазя, а после...

Поради което и тая вечер отидох в кръчмето. Не си падам по алкохола и кръчмарските мезета — винаги лоясали, винаги скърцащи...

Томас и Хенри вече ме чакаха. Появи се Юлина — автобусът ѝ спира обикновено отсреща, до парка. Този път ги изненадал — шофьорът подминал спирката и се наложило да се връща пеша. Не протестираше. Отдавна ѝ е ясно, че нищо не зависи от шофьора, а си е част от живота тук — леко гаден и дразнещ...

На грубата дървена маса имаше няколко халби с топла бира, хляб, наденички, които като че гледаха човека в очите, а след третата халба направо намигаха...

На пейката до моите приятели седяха мъж и жена. Също част от компанията. Засега. Тъй като в Чистилището вечни приятели няма. И винаги се намира нещо, което да ги раздели — колкото по-стари приятели са, толкова по-шумна причина...

— Здравсти, Сара! Здравсти, Ади! — казах, без да ги поглеждам (да не предизвиквам оня зад Окото, макар че...).

— Сядай! — и дребничкият Ади бутна към мен едната халба. Сам той смучеше някакъв светъл концентрат от малка чашка (една празна вече чакаше до ръката му), запалил беше вечната цигара и майсторски я прехвърляше от ъгъл в ъгъл на устата си. Жена му — едрата чернокоса Сара, мълчаливо вдигна ръка за поздрав...

— Как мина денят? — прошепна Юлина...

Свих рамене. Еднообразие, скука, притъпяващо очакване да дойде краят на работното време. Тя също замълча. И при нея тая — потискащата сивота. На Безкрайността...

Натам настъпи мълчание. Пийвахме бавно пивото, някои хапваха от мезето, аз предпочитах хляба, който внимателно разчупвах. Защото част от забавлението на тоя свят беше внезапната изненада със забравени вещи в храната. От миши топчета до цели носни кърпи... А за надениците не мислех — там можеше всичко да има...

Някой се тръшна тежко на отсрещната пейка — така, че дори височкият Хенри подскочи. Нямахше нужда да поглеждам. Иван винаги

закъсняваше — я с някого се скарал по пътя, я с друг се сбил, я с трети направил въргал...

— Наздраве! — изхъхри той и обърса с ръкав тръгналата от носа му кръв...

— С кого тоя път? — рече Ади...

— А, ти оня да видиш... Кажи, Ванка — обърна се той към младия човек, застанал зад гърба му. После му посочи мястото до себе си. — Сядай! За бой те няма, ама тук...

Младежът тихо прошепна:

— Не обичам насилието... Днес се биеш, утре убиваш...

— Ами как иначе се живее, бе момче? Това е животът — постоянен сблъсък, постоянно сражение...

Понякога си мислех, че зад Иван се крие някой пълководец, свикнал да решава проблемите си със сила. А може да беше и нова форма на някой неандерталец...

Но иначе беше приятен и дори веселяк. До момента, в който спирачките му отпусаха. Често си мислех — каква ли тежка ще е раздялата с него. Защото всички очаквахме компанията ни да се разпадне — прекалено дълго се задържахме заедно. Просто... Законът за световната гадост...

Но засега бяхме заедно, разговаряхме за какви ли не глупости, отговаряхме на поздравя, Иван стана два пъти да се бие и после доволен се връщаше...

Минаха доста познати от района — Абрахам и приятелчето му Джон, дядовците Чинги и Тими, които бяха общи работници в близката детска градина, Изабела и Давид...

Вечер като вечер. Като други вечери. Като всички вечери...

Обещаваща да остане такава до края на Вечността...

4.

На другата заран минах през фирмата и предупредих шефа — налага се да отида до Управлението. За един документ. Та...

— И смяташ, че ще ти отнеме само днешния ден? — попита ме той скептично. — За всеки случай, отбелязвам и за утре, че съм ти дал отпуск...

И се подписа върху разрешителното...

Така е при нас — за всичко трябва документ. Вие няма да повярвате, но всеки работещ получава сутрин три разрешителни за посещение на тоалетна, две за почивка от половин час, едно за хранене. И, отбивайки се, в което и да е хранително заведение, връчваш на продавача поне две от разрешителните. Ако си решил, разбира се, да съхраниш това за тоалетната — не се знае кога и къде ще ти потрябва...

Управлението се намираше в огромната кафяво-сива сграда — точно в центъра на мегаполиса. И сега се опитах да преброя етажите. И сега нейде към стотния им изгубих бройката. И сега не можах да определя колко квартала заема...

Влязох през един от многобройните входи и се запътих към най-близкото гише. В прозорчето подадох всички разрешителни, молбата ми, кратки сведения за Пламен...

След това трябваше да чакам за евентуално разрешение да бъдат приети документите. Колкото трябва — може и до вечерта, възможно и за следващия ден...

Застинах едва ли не с крак във въздуха, когато при обръщането си назад, чух гръмкия глас над ухото:

— Номер 040753, явете се на гише 752/345...

Толкова бързо?

Зад стъклото на гише 752/345 седеше сух, мрачен, безизразен дявол. Той поклати рога и каза:

— Ето...

След което ми подаде молбата, върху която с големи букви беше изписано: „Да“, заверено с печат...

Не може да бъде... Чак пък такъв късмет...

То късмет си беше, че попаднах на дявол. В Управлението сменяха често чиновниците. Тук изпращаха провинили се дяволи и ангели — едни от Ада, други от Рая. И, както се говореше, най-добре беше да попаднеш на дявол. Защото ангелите бяха примерни, почтени, искаха да изпълнят задълженията си правилно...

Поради което човек попадеше в адска мелница — превъртаха го бюрократичните колела, докато всичко стане така, както някога някой тиран е искал да модернизира инквизицията...

А дяволите си бяха опортюнисти — караха все накриво, играеха си, забавляваха се. Нищо не пречеше бедната жертва да бъде завъртяна от смерча на закона — ей тъй, за кефа на чиновника. Но най-често се прелиташе бързо по стълбичките на Управлението — като контра на началствата, смятащи, че ще тормозят посетителите и често оставащи разочаровани от пробивите в системата...

Както и да е, Пламен беше получил моите три дни от Вечността. И, както пишеше в малкото съобщение до мен, трябваше да го посрещна на другия ден, в десет заранта, на станция Тъмно, да го приютя три дни, а на четвъртия точно по същото време да го предам на същата станция. На моя отговорност...

Фактически цялата бумажина беше обработена за час и нещо. И имах пред себе си цял работен ден. Както и следващия — но него щях да прекарам с приятеля. А тоя ден...

Погледнах мъкнещите се като старци с гастрит автобуси и се отказах да пробвам късмета си. Тръгнах пеша. Минах през Големия площад, свих по кривите улички и попаднах на Тихия пазар. Където имаше всичко — само да можеш да го платиш. А аз можех да си купя доста неща. Точно преди три дни спечелих от лотарията...

Да, да — и аз не повярвах, когато видях номера на билета ми. Тукашната лотария се върти непрекъснато — сутрин, обед, вечер, та даже и нощем. Има много играещи. То и без това човек няма на какво друго да разчита. Доста печелещи. Но и няколко пъти по толкова губещи. Аз също пробвах в началото. Придобих класически опит — три или четири печалби, внезапен пристъп на убеденост, че ще ударя джакпота, залагане на всичко и...

Поради което скептицизмът ми надделя. И спрях. Юлина се мъчи доста повече. Но накрая и тя се усети...

Е, ние бяхме изключения. Повечето хора непрекъснато играеха — залагаха, залагаха, залагаха... И печелеха по няколко часа надежда. Докато суровата реалност довеждаше при тях нова надежда — за следващото теглене.

Обаче, преди три дни нещо ми подсказа да пробвам пак. За последен път, както си казвах винаги при подобен усет. Разбира се, че взех билет... И, разбира се, че не спечелих. Но мойто лично дяволче започна да чегърта скептицизма ми, проби дупка, та в мен нахлу вяра в следващия тираж.

Спечелих...

Не беше много, но и не бяха малко сребърниците. Реших да ги скрия, да ги запазя за зор заман. Но след вчерашния разговор с Томас и Хенри имах друга идея...

Та минах през малкия пазар. Оглеждах се, търсех, избирах...

Накрая се прибрах у дома с две малки торбички и една тенекиена кутия. На вратата ме пресрещна Марин — домашният шпионин. Всяка сграда имаше един или дори двама щатни шпиони. Те се стараеха яростно в желанието си да изпъкнат пред Оня, дете е зад Окото. Веднъж дори вратата на жилището ни с трясък се сцепи — Марин в желанието си да чуе по-добре разговора, беше натиснал върху й като пиян бик матадор на коридата...

Та Марин ме срещна и веднага посегна към покупките:

— Охо! Какво си купил? Похвали се, де... — и аз, и той знаехме отде и защо е интересът, но правилата изискваха аз да съм наивен, той да е тарикат...

Протегнах ги:

— На, разгледай... От утре минавам на работа в медицинския център, та ми дадоха да се обучавам върху едни карангии — рязане на черва, пробиви на стомаси... Само гледай да не се изплескаш, че са малко така...

Дори шпионите се боят от външно, видимо, оцапване. Затова Марин едва ли не отскочи, бутайки торбите по-далеч от себе си. И бързичко ме отмина...

А аз се качих до нашия етаж — както и очаквах, асансьорът пак беше повреден. И останах опасно сам...

5.

Юлина ме завари спящ върху малкото легло. Само ме избута, легна до мен и заспа. Аз усетих анексията на мястото, но опитът ми подсказа да не протестирам — изгубеното за това време можеше да използвам за отдих.

Тая вечер минахме без храна. Но пък се наспахме. Затова, когато на сутринта тя отиде пак на работа, аз бях неочаквано забравено свеж. И се заех с абсурдната си и опасна идея...

Тази идея противоречеше на всички правила, които управляваха живота тук... Казвам „живота“, защото не зная кое е понятието за съществуването ни след смъртта. Но — има ни, почти ние сме си, част от миналото е в нас...

В основата на живота ми лежи първото впечатление тук...

Не ме питайте кога и как съм умрял. Не помня... Нищичко не помня — което, както осъзнах по-късно, е хубаво нещо. Аз — с моя нрав, моите виждания, моя манталитет, получих нов живот. Абсолютно нов! Нямах понятие кои са тия около мен, какви са били, що за характери са. Както, впрочем, и те не го знаеха. Ни за мен, ни за себе си...

Някъде месец или година след появата ми... Не се учудвайте — тук времето тече по друг начин. По един канал е около мен и в съзнанието ми, по друг — понякога противоположен — е из мегаполиса, по трети — и то съвсем различен, е при среща с някого. Всеки има свое време, а времената така се пресичат, че...

С две думи — няма смисъл да се питаш кой кой е, какъв е денят, какво ще е утре. Важното е, че има някакъв ден. И ти съществуващ според него. И в него. А понякога покрай него...

Та, някъде месец или година след появата ми — вече бях назначен за продавач, получих и малко апартаментче в нещо като изоставен и разкостван от цигани панелен блок, срещнах Юлина. Не знам защо, не знам как, но тя се пресели при мен. Да, и при нея имаше някакво минало, но откъслечно и фрагментирано...

Помня, веднъж дадох цял сребърник за кекс. Поне така ми го рекламира продавачът. И видът му беше подобен. Иначе се състоеше от клисаво, сладко тесто, със стафиди и две буболечки... Та занесох го аз у дома и предложих на Юлина с думите:

— Знам, че не обичаш тестено, но...

Тя не ме попита отде знам, аз чак после се замислих. Никога, никъде, по никакъв повод не бяхме говорили за хранителните си предпочитания. Особено пък за отношението към това или онова.

А по-сетне забелязах, че взема от гостилничката на партера хляб за мен, но винаги тъмен. Поисках бял — с нашите доходи това беше деликатес, а тя строго каза:

— Нали ти е забранено да ядеш бял хляб?

От кого? Кога? Та тук болни няма — ние сме в някакво друго измерение, в друг свят...

А май белият хляб ми беше забранен приживе. Смътно се сецам за наличен диабет и някои ограничения...

Отде тая непозната жена го знаеше?

Само че — нито нея попитах, нито аз се замислих. Не само можеше, а и със сигурност щях да се заинтригувам — преди Това. Но сега... Какъв е смисълът?

Смисъл нямаше и във внезапно хрумналата ми идея. И сам не знаех защо, обаче... Да призная — в този ден започнах да правя вестник. Имах един ден пред себе си, имах достатъчно любопитство, преливах от скрит инат и желание да противореча на правилата...

А и друго ме дразнеше отвътре. Желанието да кажа... Нещо! Каквото и да е, но да не чета разни работи по вестниците, които ме обиждаха с предназначението си за формени идиоти. И които публиката приемаше без коментар или протест, съгласявайки се с предназначението си...

Новини нямаше отде да намеря. Вярно, тук имаше и телевизия, че даже интернет. Само че радиото и телевизията бяха на по-ниско ниво от вестниците. Да, в тях обявяваха някакви новини и разказваха как нейде някой си се напил, друг катастрофирал, жена избягала от мъжа си, в кръчмата на Стария квартал пак се сбили и така нататък...

Все истории, които публиката много харесваше — идеален завършек на трудовия ден. Без да се натоварва човек с мислене, без да

се разстройва, че това или онова не е такава, каквото подсъзнателно би искал да е...

А преди и след тия „новини“ имаше забавни предавания. Както казах веднъж — за най-умните сред идиотите. Въртене на „колела на късмета“, отгатване на уловки, решаване на думи в кръстословици. Забавни за дебилите... И харесвани от почти всички тук... Ади и Сара бяха вманиачени любители на „Колелото на късмета“, а Иван с малкия Иван можеха цяла нощ да зяпат боксови или кеч срещи...

Но, за щастие, ние рядко се събирахме след мръкване — работата изискваше сън. Пък и, когато се събирахме, аз предпочитах да разговарям по въпросите на битието и съзнанието с Томас, вместо да се кефя на показваното...

Така че — новини нямаше. И, все пак — имаше какво да кажа. За света ТУК, за хората ТУК, за нравите ТУК, за правилата ТУК... Изобщо — много имаше какво да се говори за ТУК...

Което ние избягвахме...

Едно, че не беше прието. Просто самата среда и атмосферата ТУК не позволяваха да се разсъждава защо именно не наши събрата, а дяволи и ангели са наказани да бюрокрастват. Примерно. Или — защо има някакви фабрики и заводи, а автобусите са почти рухнали, автомобилите се раздават по избора на невидимите босове, храната е ужасяваща, а заплащането... А заплащането — колкото да не умре човек (ако може ТУК да се мре!) от глад...

При тая мисъл се сетих, че не съм хапвал от вечерта. И отидох в малката кухничка, поразрових в шкафа за нещо съестно. Имаше само хляб. От по-предния ден — хубаво бетониран, но от някакво тъмно брашно. Колкото юмрук. Което си беше почти половин дажба...

А часовникът — странно защо така точен — показваше осем и половина. Време за тръгване. Нали чаках Пламен...

6.

Пламен е едно от странните проявления в съществуването ми ТУК. Спомен от миналото. Защо помня него, а нямам понятие коя е била жена ми, кои са били родителите ми — не знам, не питайте. Понякога ТУК даряваха човек със спомени, понякога всичко отнемаха, понякога в съзнанието беше като на градско бунище — има всичко, няма го нужното, намираш безполезни неща, които се оказва, че много са ти липсвали...

С него ни свърза телефонът. Една нощ — тъкмо бяхме заспали (нали помните закона за световната гадост!) — телефонът иззвъня. Ама така, че съседите отляво и отдясно затропаха по стените. И аз не бях очаквал от стария, спукан на няколко места, облепван, за да се държи някак си, апарат такъв звук...

— Аз съм...

— Кой, бе? Кой си ти? — опитвах се хем да говоря тихо, хем да ме чуе оня на другия край. Поне това усещах по едва чуващия се глас...

— Пламен...

— Кой Пламен? — взех да се ядосвам.

— Пламен... Кумът ти... Художникът...

Останах като гръмнат...

— Ало... Ало... — чувах тихия глас в слушалката.

— Ти! Ама ти ли си? — зададох неадекватен въпрос. — Къде си? Да дойда да те взема?

Отреща се разнесе типичният му, леко хихикащ смях. После заговори бавно, а звукът изведнъж се усили:

— По-добре не идвай ТУК...

— Къде си?

— В Ада, разбира се...

— Ама защо... — после се сепнах. Глупаво питане, безсмислен разговор. — Намери ме. И сега?

— Нищо... Дадох ми телефона, казаха ми, че мога да ти се обадя и ето...

— Как я... — започнах плахо и се сепнах.

— Как я карам ли? Ами — като в Ада. Не съм при тежките режими. Не съм и при вечно наказаните. Не е хубаво — ако мерим с нашите мерки. Но — оцелява се...

— Колко е... — пак се спрях сам.

— Присъдата? Не зная... Казват, че не е цялата Вечност. Но никой никому нищо не обяснява... Просто работим и...

В този момент телефонът прищрака. И затихна. Имах вече доста опит, затова не виках в слушалката, не търсих телефонисти. Примирено затворих...

— Кой беше? — попита Юлина.

— Някогашният ми кум. В Ада е. Надявам се — нейде на по-леко място, щом му дават да се обаждат. Но какво по-леко място в Ада...

Сетне Пламен се обади още няколко пъти. Така и не разбрах кой му позволява и — най-важното — защо?

Важното е, че са му дали малко... Отпуска? Отпуска от Ада? Странно звучи, нали... Но пристигаше. Според часовника върху сивата сграда на пощата в Тъмно — след половин час. А можеше след час. Или след десет минути...

Точно в десет часа — според часовника, отдалеч чух кихане, кашляне и скърцане. Типичният автобус. Спря, задушавайки всички чакащи с облаци сив дим, от предната врата слезе кондукторът и се качи върху покрива му. Където беше багажникът — куфари, пакети, бохчи, вързопи, бали... Всичките стегнати с голямо въже отгоре...

А аз гледах към вратата. Един, втори... Не, не разпознавах Пламен... Някакви жени, дете, после... Познах го. Пълничък, с обтегнати бузи, захилен...

Прегърнахме се инстинктивно. После се отдръпнахме. Не бяхме се виждали... Доста години, меко казано...

— Напълнял си...

Той ме погледна леко учуден:

— Нима забрави отде идвам? Там може да си всякакъв. Няма нужда от вълшебна пръчка или щракане на палци. Пълен съм... Търговски вид, да не стряскаме публиката...

Оппа... разговорът тръгна накриво... Но той продължи:

— Казват, че на слабия човек му е леко. На мен ми е леко сега — след като на тръгване ме нахраниха до насита. Тежко тяло, тъпкан стомах... Но да знаеш как боли, когато е празен...

— Гладувате ли?

— А нима вие се храните?

Сетих се за подготвяното угощение.

— Разбира се! Как иначе...

— Сигурен ли си? Защото при нас тела няма. Души. И наказанията са за тях. Макар да мислим, че са физически. Нали ти казах — друг свят...

Не бях се замислял. Ние имаме тела, имаме дрехи, имаме жилища, имаме работа, имаме дори любов и секс... А имаме ли ги? Или светът ни в нашето въображение е един, обаче реално...

Но Пламен прекъсна еретичните ми мисли:

— Давай да се махаме, че не зная какво ще стане. Може ей сега да ми съкратят или отнемат отпуската...

Забързахме към близкия ъгъл, свърнахме зад него, после видях мръсножълта кола. Такси!

— Ела...

— Ти... Богаташ ли си? — попита Пламен изпитателно...

— Спечелих оня ден от лотарията — казах му шепнешком, преди да стигнем колата. Подобни работи не се обсъждаха публично. И той го разбираше, затова не каза повече нито дума...

— Само ще минем покрай будката за вестници, че да видя как е заместникът — и поръчах на шофьора накъде да кара...

Заместваше ме младият Мишо — слабичък, тих, послушен. Момче за всичко. И сега седеше мълчалив и мрачен, а зад него се издигаше куп пакети...

— Не си ги продал? — не можах да повярвам на очите си. — Лелееее...

Мишо ми подаде един вестник. По-точно — разгъна пред мен бялата повърхност, върху която нямаше дори буквичка...

— Всички са така... Хората не вземат...

— И как ще се отчетем? — загрижено попитах...

— Пари има — той отвори чекмеджето, където блестяха купища монети. — Всеки поглежда, слага парата и си тръгва. Без вестник. Знаят, че са длъжни да купят — и плащат. А хартията остава. Само

твоите приятели Хенри и Томас взеха по няколко парчета. Щели да чистят прозорци...

— Вземи и ти малко — внезапно каза Пламен. — Вземи, моля те. И, ако намерим някъде боички... Не съм рисувал, откак съм там...

Присветна ми. И взех два пакета. А на Пламен дадох други два...

— Приятелят ми е художник — обясних на Мишо. — Ще рисува, докато е тук. Даже мисля да оставим още няколко пакета. Три дни ще е на гости, нека се забавлява...

Пакетите не бяха леки, но живеех наблизко. Срегнахме, разбира се, Марин. Но за него това бяха вестници — служебно мое задължение. И не разпитва много-много...

Пламен се спусна към масата. Бях заредил вече трапезата, но не можах да го спра, за да седнем нормално, със салтанатите и приказките. Яде, яде, яде... После се катурна назад и заспа...

А аз извадих закупеното от Малкия пазар. И се залових за реализацията на идеята...

7.

Наистина — идеята ми беше и шантава, и неподходяща, и вредна в Чистилището...

Реших да изкажа мнението си. Да издавам вестник. Мой. С образа на света, видян от мен...

Новини, естествено, нямаше да има. Защо са ни? Първо — ние сме в Чистилището. Където царува Вечността. А в нея новини няма. Няма и остарели събития. Има един момент — този, в който си. Останалото е само гарнитура. Която, впрочем, може да бъде каквато ще — зависи от създаващия...

Спомени нямаше, история нямаше, запомнящи се събития нямаше...

Имаше теч във времето — днешният ден изтичаше от вчерашния и се струпваше в локвичка, от която тръгва струйката на утрешния. А дотогава първата локвичка пресъхва...

Второ — историята е част от мисленето. Каквото в Чистилището няма. Това не е философска школа или университет. Чистилището е място, време, пространство... Като че застинало, а фактическименящо се. Но не външно, а с хората...

Ние...

Цяло чудо беше, че се сетих кой е Пламен. Да не говорим, че не можах да разбера — а и да попитам — как така се е сетил за мен, че ме е и открил. При това — по телефона...

Тук живеехме, както ви казах, за мига. Знаехме кои сме — до имената си. Делата не помнехме. Човек умираше и над гроба му плачеха вдовица, синове, дъщери, внуци, братя и сестри, цял род...

Тук пристигаше един...

Сам...

Без спомен за живота си преди. За близките. За делата си. За мисленето си. За... За всичко...

Аз живеех с Юлина отдавна. Казах ви — срещнах я, заживяхме. Защо? Коя е тя? Отде е дошла? Нито знаех, нито ме интересуваше...

А и нямаше да получа отговор отникъде...

Хенри и Томас се бяха срещнали, станали приятели, оказало се, че и на едно място работят. Ади заживял със Сара. Изабела срещнала Давид, Чинги и Тими заработили в детската градина, Абрахам спрял Джон да го попита нещо и дойдоха заедно в кръчмето, Иван направо грабнал от улицата малкия Иван (бил пийнал, трябвало му подпирачка и дръпнал младежа със себе си)...

Изобщо — никакви правила, никаква логика, никакви основания...

А преди това сред познатите ми имаше други. Не питайте — не помня кои. Но — други. Просто изчезнаха. Както и предишната компания. Както и — сигурен съм! — тези днес ще изчезнат...

Важното е, че Пламен ми се обади и аз се сетих за него. Чудо в Чистилището...

Той се беше поизлегнал върху стария голям креват и с наслада дъвчеше коричка хляб. Всичката храна, която бях купил за посрещането му, изчезна. Бързо и невъзвратно...

— Не се чуди — каза той. — Тялото ми не е хранено кой знае откога...

— А душата?

— Братче, за какво ти е душата? Твоята слабост... Да има как да те измъчват...

Трепнах. Не бях и помислял...

— Измъчват ви, казваш...

Пламен махна с ръка:

— Абе, на вас и да ви казвам какво е — няма как да разберете. И аз мислех какво ли не, но... Тялото е издръжливо. И има свой предел. Пречупва се, умираш и — толкова... А душата е силна. Няма как да бъде счупена. Поне в Ада. Виеш, мечтаеш за смърт, надяваш се на край... Такъв няма! Мъките са вечни...

Не посмях да попитам как ги измъчват. Но той сам каза:

— Има толкова много начини за мъчения... Ако си за лакомия в Ада — глад, вкусни ястия на досег разстояние... На досег — без един пръст... Ако обичаш жените — купища красавици...

— На един пръст? — обадох се...

— Именно... И по-зле. В чужди ръце. Виждаш мъжете с тях — не им знаеш имената, но си сигурен, че това са твои врагове! Които владеят любимите ти...

Пламен втренчи поглед в разнебитения таван...

— Знаеш, че всичко това е илюзия, убеден си, че го виждаш в съзнанието си... Но себе си не можеш да разубедиш във видяното. То е реалност... Нямах тяло, отсреща няма тела, сигурен си, че илюзията е само в теб... И — все пак...

Замълча. После се загледа в ръцете ми, които вадеха белите вестници от пакета.

— Какво ще правиш?

Всевиждащото око беше над мен и в мен — знаех го. Но бях претръпнал.

— Ще правя вестник...

— Какво?

Обясних му щурата идея. Той изхъмка. После се надигна.

— А можеш ли да сложиш илюстрации?

Разбрах го веднага. Но...

— Сетне ще те чакат в Ада...

— И? Така и така съм там... А не съм рисувал... Не помня от кога...

Заловихме се за работа. Сглобих малката печатарска машина, която бях намерил на пазара, заразглеждах буквите. После седнах пред сандъка с тях и започнах да ги подреждам. Направо — буквите в думи, думите в изречения, изреченията в мисли. Моите мисли — видяното, преживяното, усетеното...

Пламен рисуваше. Каквото се сети. Рисунки, които биха изплашили и Гойя, и Дали, и Мунк, и Брьогел...

Увлякохме се...

8.

— Ти си ненормален...

Погледнах я. Юлина беше не само сериозна, а и едновременно гневна и уплашена...

— Ти си ненормален... Сега какво ще стане...

Вестниците бяха готови. НеЙде около стотина броя — всичките по четири страници. С големи заглавия (много място имаше, а мислите не стигаха), с интересни рисунки (черно-бели), подредени като истински медийни издания...

Само дето всичко беше написано от мен. По-точно — отпечатано. Защото няхах време, а и намерения, за чернови, белови, редакторствания, оглаждания...

Писах за света около мен и за мен в средата му. Описвах това, което виждах. И това, което разбирах. За метрополиса, за чиновниците, за улиците, за транспорта...

Накрая — голяма статия с продължение (поне го бях обещал) за нас. За хората от Чистилището, за надеждите и страховете ни...

— Какво да стане?

Тя ме гледаше като възрастна бавачка малко неразумно дете, опитващо се да бръкне с вилица в контакта, та да види какво ще се случи...

— Нали още първият, който го отвори, веднага ще отиде да докладва?

— Къде? — запитах изненадано. И тя спря за миг. Наистина — тук нямаше полиция, нямаше агенти, нямаше доноси...

Но имаше Всевиждащото око... За което се сетихме едновременно...

— Да, да — знам... — прекъснах я бързо. — Но той вече трябва да е видял какво направих. Още при първия брой. Досега нищо не се случва... Защо?

— Не знам, не ме интересува, омръзна ми да се занимавам с теб, искам спокойствие, искам нормален живот... — затрака картечницата в гласа й...

Изчаках и попитах:

— Какво нормално искаш?

Настъпи тишина. Пламен седеше на продънения фотьойл до прозореца и отново дъвчеше. Гледаше ни и мълчеше. От какво да го е страх? Чака го цялата Вечност в Ада...

А Юлина щеше да е в Чистилището...

— Това ли наричаш живот?

Тя се поотърси като куче след баня и мълчаливо заби глава във възглавницата. Не я виждах в лицето, но усещах, че тихо плаче...

— Живеем ли тук? Кажете — какво правихме миналата седмица? Какво помниш от рождения ми ден? Май наскоро имаше нещо такова? Какво ти подарих за твоя рожден ден? А за Нова година? Празнувахме ли я, кога, с кои...

Думите ми се забиваха като нож в тишината. Пламен дъвчеше и гледаше, Юлина лежеше на леглото и дишаше през възглавницата...

— Това ли е животът ни? Тук, в Чистилището? Кои сме ние? Ти коя си? Аз кой съм?

Въпроси, които се бяха натрупали в мен отдавна. Защото не бях нормален човек — наистина. Нормални бяха хората от компанията ни. Събуждаха се, отиваха на работа — който, където беше изпратен, не търсеха нещо по-различно от общоприетото, радваха се на сребърниците, хранеха се, когато и с каквото успеят, пийваха, спяха и... Пак отначало... Всеки както всички... Неписаният закон на Чистилището...

Но имаше и някои ненормални. Преди известно време Марин ми пошепна, че се освободил апартамент в съседния вход. Пребиваващият там намерил някаква коруба на Малкия пазар, попаднали му струни и... си направил музикален инструмент...

Не ги опънал на балкона — за да простира прането, а започнал да ги нагласява, да търси синхрон и мелодичност... Прибрали го бързичко. През нощта. Хораили приличащи на хора, увити в черни наметки, с маски, с широкополи шапки...

И... Апартаментът бил веднага зает от изпратен там нормален човек...

Така беше изчезнала готвачка от кръчмето. Време ли имала, желание ли — но започнала да пече хлябовете във вид на фигурки. Де животни, де птици, де хора. Непозволено разхищение на време и труд.

Правилата бяха строги — само това, което е необходимо, е разрешено. И е разрешено само това, което носи пряка полза. Конкретна — за хранене, за облекло, за сън...

Понякога по улиците опъваха неща, които — според компанията на Марин — бяха изкуство. Оранжеви паважи, обвити в плат павилиони, разпънати чадъри. Почти всички с табели, на които пишеше, че това е авангардното изкуство на някой си...

Полезно изкуство — вършещо определена работа. А не губещо времето на хората с желанието да се вглеждат, да мислят, да съпреживяват... Поне така ми обясняваше един от работниците там, опаковчик, някой си Кристо...

А аз усещах, че не съм нормален...

Най-напред по желанието да питам...

Опасно желание — който пита, може да намери отговор. А от отговора да възникне нов въпрос. След което въпросите ставаха гора... И нормалният човек се губеше в нея...

Наистина, в Чистилището нямаха нужда от подобен хаос, в който нормалният човек да се изгуби. Или да намери нещо различно от нужното, важното и разрешеното...

Поради което от много време се опитвах да съм мълчалив. По-добре мълчалив, вместо изчезнал — мислех си... Пък и какво щеше да прави Юлина без мен? А аз без нея?

И — извън Чистилището...

9.

— Не ме пита изобщо какво е Ад...

Това Пламен каза на другата сутрин. Бяхме в павилиончето за вестници. Помогнал ми беше да занеса там и „моите“ издания и се канеше да прекара деня с мен. И без това нямаше къде да отиде. Не му се стоеше сам у дома, а в мегаполиса нямаше нищо за разглеждане. Или поне — нищо, което него да заинтересува...

Затова втория ден реши да прекара при мен — да види хората, средата, ежедневието навън, местоработата ми. И това не мисля, че го вълнуваше, но... Все с нещо трябваше да се заеме. А, ако имаше оригинални забележителности тук — това беше скуката. Всекидневната, изтриваща възприятията, полираща емоциите, унифицираща всички в един образ, скука...

Както винаги, рано-рано се появиха първите купувачи на вестниците. Идваха полузаспали, подаваха сребърника, аз им пъхах в ръцете два вестника — поискания и моя. След което повечето ги пъхаха в джобовете и тръгваха в дрямката си по познатия маршрут...

Да, искаха ми различни вестници. Не разбирах как ги различават — вестниците имаха свои заглавия, но шрифт, подредба и най-вече съдържанието, бяха еднотипни...

Вярно, на едно място пишеше: „Ято птици изкълва реколтата на селянин“, на друго „Реколтата на селянин изкълва ято птици“, на трето „Изкълва ято птици реколтата на селянин“, но... Желание поне в нещо да не прилича на предния в опашката ли, случайност ли... Обаче — със сериозен вид поръчваха вестника...

А някои даже го и четяха още след вземането. В движение отваряха големите страници и вперваха поглед вътре — като че не виждаха почти същото, което бяха зърнали вчера или онзи ден...

Именно те първи усетиха, че има и ново. Прибираха официалния си вестник в джоба и съсредоточено се зачитаха в моя. Мълчаха, прегръщаха, връщаха се отначало... После започнаха да поглеждат към мен... Сетне някои се стреснаха, набързо сгъваха вестника и го прибираха дълбоко в дрехите. А други спешно отваряха официалния

вестник — демонстрирайки нежелание да бъдат подведени от нерегламентираната преса...

Но — тишина...

И в опашката, която нарастваше пред мен, и в групичката, която се събираше под дървото отсреща, и сред отдалечаващите се четци на правилния вестник...

Това продължи не повече от десет минути — нали ви казах, бях подготвил нейде 200 броя, не повече. Които раздадох бързичко. И сетне търпеливо зачаках...

Какво — не зная...

Но нещо трябваше да се случи...

И нищо не се случи...

Хората идваха, вземаха вече само „правилните“ вестници, отминаваха... След тях други, и други, и други...

После хората намаляха. Минаваха само тези с по-късното работно време. Или някои от трудещите се по улиците — като Хенри и Томас. С които размених редовните сутрешни реплики, запознах ги с Пламен, обещахме си да се срещнем по обяд в кръчмето...

Никакви контролни органи, никакви полицаи — и отде да се вземат, дори шефът на фирмата не се появи...

Най-странното беше, че никой от взелите моя вестник не се върна да попита — каквото и да е. Поне: „Отде го взе?“ ...

Никой...

Тогава именно Пламен ме попита...

Беше тихо, седяхме — аз на стола до гишето, той отзад на купчина стари вестници, мълчахме...

Имаше много неща да го питам. И затова мълчах. Кое по-напред? Но — а защо? Защо да питам? Какво ще науча? Какво ще ми даде то? Как ще го променя? А, след като не мога да му помогна, защо да го принуждавам да си припомня Ада...

Но той попита. И аз попитах:

— А нима има нещо, което искаш да си припомняш?

— Има... Мъченията... Както ти казах — душевни са. Тела няма. Тялото забравя. Бавно, но забравя. Душата помни. Обаче — как ще се измъчва душа, която през целия си земен живот не е преживявала мъка? Виждал съм разбойници — такива, каквито не можеш си представи. Самите дяволи искаха да ги измъчват... Обаче... Ония се

вият, крещят, плачат, страдат... А после тихичко се подсмиват. Всичко минава, защото няма къде да улегне. Няма сърце...

Обърнах се...

— Тогава? Защо е всичко това, след като няма резултат?

— Не зная... Страхувам се, че... не знам как да ти кажа...

Мисля, че и на Сатаната, и на дяволите всичко това е омръзнало...

— Отчитат дейност?

— Отчитат дейност, маркират, преструват се, отбиват номера...

Всичко наведнъж... Вечност, разбираш ли — вечност... И все в Ада, все край казаните, все с нечии мъки да се занимаваш... На най-големия престъпник, на най-болния душевно това ще омръзне...

— Даааа...

Какво да кажа? Може би беше прав...

— Все пак — ти защо си там?

— Е, попита най-сетне... Защото имам все още душа...

Погледнах го с интерес.

— Да, така е... Има доста наказани — заради грехове, разбира се. Но с едно основание — с душа. Която страда. И по някое време претърпява сътресение, искрено се разкайва. Имаше подобен при нас. Усетихме, че затихва, че не плаче, че не обръща внимание на болката... И изведнъж изчезна. Не зная къде...

— Може би тук?

— Възможно е... Може би е изкупил греха си...

— А ти?

Пламен поклати глава:

— Май още не съм... Сам не усещам...

Замълчахме. А и стана време за обяд...

10.

В кръчмето се беше събрала почти цялата компания. Представих им Пламен, който ги заинтересува. Рядко в метрополиса се появяваше някой от Ада. Още повече човек...

Но всички се оказаха достатъчно сдържани, за да започнат да го разпитват. На разпит щях да бъда подложен аз — след като гостенинът си замине...

Минахме покрай тезгяха, взех по две порции от храната. Днес имаше няколко вида ястия, от които избрах две — розови желирани кубчета и леко препечени питки.

— Какво е това? — попита Пламен шепнешком.

— По-добре не питай. И не се мъчи да познаеш, че може и да успееш и ще ти отиде апетитът...

Явно спря да се интересува от съдържанието на храната — лапаше, та чак — както казваше навремето баба ми, ушите му плющяха. Аз също не задълбах по въпроса какво именно има в чинията. Хапвах, слушах разговорите, очаквах да се намесе...

Но... Закъснях...

Най-напред се скараха Хенри и Томас. Заспориха по някакъв въпрос. Не чух какво — може да беше нещо за устройството на Чистилището, може да беше за съдържанието на розовите кубчета. Спорът беше разпален, с ръкомахания, викове, стигна се до теглене на ризите...

Хенри се изправи ядосан и изрева:

— Няма ли кой да ме отърве от този човек?

Но нямаше. Всички бяха заети със своите обедни дела. Особено Ади, който гълташе шотче след шотче. Не зная отде намираще пари за пиене, но винаги беше полупийнал. Което означаваше — в добро настроение, изпълнен с обич към целия свят и най-вече към своята Сара. В паузите разказваше някакви истории, които явно смяташе за весели, та се смееше почти непрекъснато. Дали бяха и колко бяха смешни — не разбирахме. Пречеха цигарата, вечно висяща от устата му, и гъгнивият му глас...

Иван, обаче, беше пийнал някъде преди обяда и гледаше мрачно. За времето, през което го познавах, бях научил — в него се насъбира агресия и трябва да очаквам буря. Затова и бях готов за намеса — приемаха ме нещо като арбитър и се съгласяваха с мнението ми. Невинаги...

Както и сега...

По едно време Иван се изправи и изрева към Ади:

— Хайде млъкни най-последно...

Мисля, че и адресатът не го чу. Или поне не го разбра. По обяд в кръчмето е пълно с народ. Някои вземаха храна в мазни хартии и излизаха навън — по сенките, в оплешивялата близка градинка, по струпаните наоколо камари дъски от насрещния склад. Други се хранехме вътре — масите и столовете бяха по-удобни. Ако, разбира се, недочуваш или си се научил да се изключваш от околните...

Но — не всички бяха така. Ади, например, не беше. Той не чуваше какво му крещи Иван, обаче разбираше кому са предназначени кръсците — по погледа, по жестовете, по размаханата тенекиена кана с вино в ръцете на опонента...

Натам всичко се разви по правилата на хаоса и кръчмарския бой. Ади хвърли по Иван опразнената си паница, Иван се наведе, паницата, разбира се, улучи седящ на съседната маса невинен в случая човек, който автоматично отговори с някаква съдина и, по законите на световната гадост, удари някакъв зад Ади, а той...

С две думи — след секунди в кръчмето кипеше бой в стил неандерталци срещу кроманьонци. Демек — без правила, без деление на групи, без тактика...

Не бях в настроение за битка. А и смятах да не лежа тая вечер с превързана глава, както след предното сражение. Имах намерение да пиша — да направя нов брой на вестника. В който важно място щеше да заеме кръчмарското сбиване. И проблемът — защо? Какъв е смисълът на подобни „забави“? Защо сме готови да излеем върху някого нашия гняв срещу невидимите, които ни командват? Докога тия преливания на долни емоции ще намаляват напрежението?

Пламен размахваше крак от стол и с весели викове отбиваше ударите на някакви непознати, доскоро кротко хапващи си нейде в далечния ъгъл на кръчмето. Хванах го за крака, той ловко се издърпа и прицели, после ме разпозна и седна...

— Мирясай! Ако те приберат за боя — дали няма да ти спрат отпуската? И кой ще рисува довечера за новия брой?

Той ме погледна смаяно, после взе да осъзнава какво му говоря...

— Ама ти...

В този момент видях как около Иван се образува голям кръг — никому не се искаше да попадне под ударите на размахваната от него пейка. Но от тълпата млатещи се видяхме да се откъсва тънка сянка и младият Иван се опита да го спре. Големият изохка от напрежение, извъртя се и с всички сили стовари пейката в гърба на младежа. Който рухна по очи на пода...

Големият Иван мигновено изтрезня. Метна пейката настрани, падна на колене, взе младия Иван на ръце, приведе се над бледото му лице... Познато, познато, познато... Но — отде...

Боят мигновено затихна. Почти всички се изнесоха навън и се пръснаха към работните си места. Само Хенри и Томас останаха до вратата — надничаха плахо, подпирайки кофите за боклук.

Ади и Сара застинаха до стената, аз и Пламен се изправихме бавно...

А Иван седеше и държеше като Пиета фигурата на младежа...

После младият Иван се размърда. И кихна. Големият направо се разплака. Сара донесе смачкана кана с вода, поля младежа, той отвори очи...

— Господи, — каза хлипайки Големият Иван — няма! Повече няма да се гневя! Няма... Като си помисля какво щеше да стане...

Но нищо не стана...

Не се появи някой да види защо е станало сбиването. Не излезе никой от обслужващия персонал. За надзорници, полицаи, контрольори — да не говорим...

Дори Всевиждащото око не се мярна...

Напуснахме заличката. Най-отпред Иван, прегърнал през рамо младежа, после Ади и Сара, накрая ние. Отново се огледах. Никой...

А на улицата животът си вървеше — както всеки ден...

11.

Вечерта изкарахме у дома. Юлина беше донесла нещо, купено от магазина, хапнахме, дори пийнахме — без Пламен, който въобще не харесваше алкохола. Сетне аз разпрострях малката печатница по мърлявия мокет, Пламен извади моливите и започнахме. Юлина седя зад гърбовете ни известно време, дори се опита да се включи с мърморенията си, после се отказа, дневната умора надделя и тя заспа...

Ние работихме до късно...

Вече бях схванал системата — набирах текста на една от страниците, оглеждах го, нагласявах рисунките, а сетне въртях дръжката на малката печатница. След което минавах на другата страница. Лесно е да се каже, но такова напрежение...

Важното е, че в ъгъла се струпаха пак над двеста броя. Които свързахме в няколко пакета. И се спогледахме...

От умора не можех да склопя очи. И Пламен зяпаше като омагьосан...

— Лягаме?

Той поклати глава:

— Нещо не ми се спи...

— А там... Спите ли?

Пламен се засмя:

— Човекът е оцелял при динозаврите, при лъвовете и мечките, при самия човек. На всичко се научаваш — само да си на зор и го преминаваш...

Засмях се и аз, макар подобен извод да не ми се струваше смешен. А страшен...

— Тук може да спиш, когато си искаш. Стига само да имаш време и да не си на работа...

— На работа? Чорбаджиите изглежда са много строги...

— Не зная... — и отговорих на въпросителния му поглед. — Моя съм го виждал два или три пъти. Почти не се появява. И приятелчетата не се срещат често с босовете си. Някак си...

Пламен се изтегна върху килнатия фотьойл, аз се облегнах на шкафа.

— Чистилището е странно място...

— По-странно от Ада? — попита той...

— Много по-странно. При вас нещата са ясни — мъчения, наказания, дяволи, сам Сатаната, казваш, се появявал... И имате ред. Имате закони... Не ваши, но за вас... Изградени върху определена основа — жестока, античовешка, разчитаща на насилието и страха, но — система. Знаеш от кое да се пазиш, за кое да внимаваш, как ще те накажат...

— То така е навсякъде...

— Така БЕШЕ навсякъде в нашия свят. И в нашето време. Както и преди него, а предполагам и след него... Но в Чистилището закони няма...

— Не може да бъде. — Пламен придърпа една възглавница, та си опря главата в нея. — Как ви управляват?

Поклатих глава:

— Точно това е странното и страшното, че не ни управляват. Няма управляващи, няма власт, няма полиция, няма армия... Има само чиновници, които приемат или отхвърлят молбите ни. Без аргументи. Просто отиваш и подаваш молбата на гишетото. Той я поглежда. След което или я връща и ти трябва веднага да си тръгнеш, или я слага на една лента, която се вижда от прозорчето. Тая лента изчезва нейде навътре и... Толкова! Чакаш да получиш известие кога какво да правиш...

Пламен подскочи:

— Аха! Имате поща, значи...

— Нямаме... Писмата намираме под вратата. Кога и кой ги е пъхнал — нито знаем, нито сме виждали. Писма без подпис, без печат, но въздействащи...

Помълчах.

— Искахме да си вземем нов шкаф вместо стария. За всяка промяна в жилището, даже в прическата, трябва да се помолиш. Занесох молба, изчаках на опашката — бързо вървеше, така е, след няколко дни намерих тук разрешение. Отидохме до мебелния магазин. Само го показах на дежурния отпред и веднага ми изнесоха тоя шкаф, дето е зад гърба ми. От там нататък — сам го прибрах. А разрешението

беше кратко. Пишеше само „ДА!“ — с големи букви, с удивителна, без конкретизация, без получател, без нареждащ...

— Важното е, че има някой...

— Има... Ти усети ли тия дни колко пъти ти говорих за неопределени неща? Така е при нас — местоименията заместват почти всичко. Нещо става, някой каза, някъде отива...

Пламен се размърда. Позатихналият бунтовнически дух в него се посъбуди.

— Тогава? Защо няма недоволства, размирици, революция, ако щеш?

— Срещу кого?

— Срещу... Тия, господарите... Нали все някой подписва...

— Видя ли? И ти каза „все някой“... Не знаем кой е. Не знаем кого да критикуваме или обвиняваме, накъде да насочим удара... А и удар няма... Няма и да има...

— Защо?

— Защото хората са доволни, че няма власт. Да, нещо става, нещо ни заповядват, нещо ни наказват — но не знаем кой е. Не виждаме лицето му, не усещаме видимо насилието... Има недоволни... Които изчезват. Просто изчезват. Не ги убиват, не ги наказват. Едната вечер говори за свобода и нов ред, на сутринта го няма. И все едно не е живял — домът му е празен, околните или не си спомнят за него, или не искат да се сетят...

— Брррр... Невидими, а?

— И невидими не са. Тях може да усетим. А така — все едно някой е минал с безир по платното...

— И тогава щеше да остане следа — каза Пламен...

— Наистина! А тук — следа няма, вместо човека има друг. Или част от пейзажа...

Беше станало доста късно. Но не ни се спеше. И Юлина беше надигнала глава, слушаше мълчаливо, от време на време страхливо оглеждаше тавана и стените. Така и не разбра, че страхът не пази... Поне тук...

— Е, няма ли да лягате? — попита тя и изтегли одеялото до брадичката...

— Сега, сега... — казах аз. — Огладнях нещо...

Пламен съгласен стана. Отидохме в кухничката, извадихме остатъците от вечерята. Ядохме мълчаливо, само се споглеждахме от време на време. Какво да обсъждаме...

Той внезапно каза:

— Сега разбирам защо Вечността е наистина без край... Само трябва да се започне и после никой да не търси промяна...

— Или да не иска... — сложих край на обсъжданията...

12.

На сутринта се събудихме навреме — рефлекс, придобит след толкова години необходимост да се става в един час, да се извършат определени дейности, да се тръгне за работата...

Нямаше нужда от разписание — не ние, а организмите ни знаеха кога какво да правят.

Малко неудобно, но даже червата спазваха разписанието. И след ставането с Юлина се разминавахме на няколко места — пред мивката в кухничката, пред тоалетната, до гардероба с дрехите. Автоматично, без да се поглеждаме, без да се озъртаме, ние се движехме като роботи, познаващи трасето...

Горе-долу така излизахме и на тъгла се разделяхме — до обяда или до вечерта. Зависеше кога и къде тя ще е заета...

Тая сутрин тръгнахме с Пламен пак към барачката. Трети, последен ден. Ден, който смятах да използвам, за да му покажа метрополиса. Макар че... Какво толкова да види? Олющената градина, минаваща за парк, мръсните канали, някои питейни заведения...

И улиците, по обяд пълни с хора, през деня дишащи с огнените езици от напечените плочи...

Занесохме пакетирани мои вестници и ги сложихме до вече докараните неизвестно от кого официални. Отворих прозорчето и веднага вътре се протегна ръка с два сребърника. Дръпнах се изненадан — никога преди купувач не беше така бързал, за да вземе задължителния вестник. При това подаваше пари за два вестника. Два?

И нещо ми хрумна. Погледнах през прозорчето. Немлад, с гола глава, леко усмихващ се...

— Два? — попитах смаян.

— Два...

Подадох му ги — два официални плюс два мои. Веднага напъха официалните и единия от другите в колана си, а втория отвори. Пое по улицата, четящ в движение...

Нещо небивало досега...

Но на прозорчето вече имаше друга ръка. С един сребърник. После друга. Третата пак подаде два. И натам зачестиха желаещите по два вестника. А те не бяха много и бързо свършиха. Следващите купувачи недоволно вземаха официалната преса и ме поглеждаха въпросително. Вдигах рамене, сочех бараката, в която се виждаха само познатите вестници, разпервах ръце...

— Търсят ги — каза Пламен спокойно...

— Ще речеш, че си очаквал...

— Очаквах... Ти не забеляза ли вчера как ги отваряха?

Поразтревожих се. Вестниците свършиха, хората вземаха официалните и поемаха по пътя си, никой не ме попита отде са тия новите, никой не пожела да разбере кой ги пише... Просто вземаха и заминаваха...

И никаква полиция, никакви чиновници дори...

Минаха Томас и Хенри — весели, размахващи метлите си. После дойде дядо Тими. Поиска един вестник от новите. Чули с дядо Чинги за тях, искали да почетат. Съжалих — свършили бяха. Но му обещах утре да им запазя един. Което, направи ми впечатление, го поразочарова. Дядовците, които цял ден поправяха, чистеха, разнасяха какво ли не в детския дом, а после до късна вечер блъскаха карти, се заинтересували от вестници? И отде са разбрали за тях?

Ади ме попита на обяд:

— Видях новите вестници. Отде ги вземаш?

— В купа бяха — излъгах смело. — Не съм ги и чел, много са вестниците, нямам време всички да чета...

— Добре, добре... Не ме лъжи, обиждаш ме. Никому няма да кажа. И аз искам да прочета един различен вестник. Разбираш ли — от толкова време съм тук, а едно и също... Искам нещо различно — може и лъжа да е, може да не съм съгласен, но да е различно...

— Свобода на словото, а? — засмя се Сара...

Ади кимна замислено...

— Да знаеш колко си права...

Големият Иван се хранеше лошо тоя ден. През цялото време гледаше дали чинията на младия Иван е пълна, веднъж му донесе чаша с вода, а накрая дори взе и стовари на гишето таблите и посудата. Нещо, което не беше вършил никога...

Ние го гледахме смаяни, а той усети погледа ни...

— Вчера без малко да извърша грях. Голям грях! Не искам да се повтаря...

— Ама нищо ми няма — протестира смутено младият Иван...

— Може... Но на мен ми има... Та ти може син да си ми! Сина си да убия! — и Иван седна смаян на пейката, представил си за миг хипотетичната кървава картина...

А вечерта с Пламен направихме новите вестници. Включи се и Юлина и нейде към полунощ — ако може да се вярва на разнебитения часовник — имахме над 500 бройки...

Които занесохме сутринта до бараката. А там ни чакаше тълпа. Поне стотина човека се бяха наредили чинно и един след друг плащаха и вземаха вестниците. Отпред беше застанал вчерашният човек, който не спираше да повтаря:

— По един... Само по един... Вижте колко хора чакат... По един...

За половин час вестниците свършиха и тълпата се разпръсна. Дойде заместникът ми, а ние с Пламен тръгнахме към Тъмно.

Наближаваше десет часа...

Определеното за отпътуването му време...

Той вървеше спокойно, усмихваше се нещо на себе си, по едно време дори си заподсвирква...

В десет пристигна обикновеният автобус — същият, с който дойде. Бил някога зелен, сега олющен, с ръждясали калници, с две платнища, опънати вместо счупени прозорци...

Пламен ми стисна ръката — твърдо, по мъжки, после се обърна и влезе вътре. Не го виждах през мътните стъкла, предполагам, че и той не ме виждаше...

После вратата отпред се затвори. И автобусът потегли...

— Елате с нас! — каза някой зад гърба ми...

ВТОРА ЧАСТ

1.

Обърнах се. Двама. Високи, здрави, в черни сюртуци, с леденото изражение на инспектор Жавер — като излезли от филм по „Клетниците“... Безизразни очи, пълно игнориране на света наоколо...

Който също така ги игнорираше. Имаше много минувачи — и всички гледаха някъде настрани. Към небето, към прозорците на къщите, към калта под краката — но не в двамината и жертвата им...

Жертвата бях аз...

Е, време беше да се плаща...

Такъв е светът — възможно е всичко да постигнеш, но в един момент плащаш. Най-вече със себе си...

И обикновено узнаваш, че това, което уж си купил... Просто не си е струвало... Но — винаги късно...

Поисках да кажа думата си в мрачния свят, където царуваше мълчанието. Пожелах да бъда оригинален там, където унификацията е начин за оцеляване. Струваше ми се, че мога да дам нови идеи и мисли — каквито в ледения мрак на примирението не можеха да разцъфнат. Просто смятах, че съм по-добър в някои области от другите и ето — доказваха ми, че е вредно за съществуването да се опитваш да живееш...

Да, и в ОНЯ свят имаше и някои хора с подобна насока на вижданията за личността и свободата. Обаче — някои... И само с насока... При това готови да следват някого. Но не и сами да мислят...

А, разбира се — налице бяха тези, които веднага са отишли да докладват, където трябва за това как аз не правя туй, което е задължително...

И, естествено за човека — огромното мнозинство примирили се със статуквото. Тези, които едно време са смятали робството за нормално и законно. Тези, които са разбирали живота като начин да отнемаш чуждия, да заграбваш, да вървиш нагоре с насилие. Тези, които бяха в калта и протягаха ръце да натопят в нея всеки, опитващ се да се изправи...

Погледнах двамата и попитах:

— Накъде?

Те едновременно посочиха с ръка към появилия се от нищото автобус. Точно копие на заминалия с Пламен. Ожулен, оплескан, ръждясал...

Предната врата се отвори и влязох. Даже не попитах за посоката. Беше ми безразлично. Имах възможност да съм в Чистилището, пренебрегнах я. Защото ТУК ми липсваха неща, които бяха излишни за нормалните хора — свобода, оригиналност, мислене, култура...

Нормалните хора оставаха и щяха да си живеят нормално и без мен. Дори по-добре без мен. Нямах никой да разбърква понятията, да им показва други пътища. Имаше един път — с табелки, утъпкан, оформен, охраняван. Посоката — накъдето води...

Няма нужда от обмисляне, от анализ, от изводи, от решения...

И най-важното — от поемане на отговорност...

Ето — аз измислих нещо ново, поех отговорността и сега щях да си плащам...

Мъчно ми беше за Юлина. Тя пък защо? Толкова точно отговаряше на стандартите, обаче... Без късмет. Паднах ѝ се аз и ето...

Вратата се захлопна. Чак тогава се огледах. Зад волана седеше фигура — абсолютно копие на двамата арестували ме. Старият автобус не се отличаваше по нищо от пътуващите понякога по градските линии. Седалки, които отдавна са демодне — с железни облегалки, пробити основи от изкуствена кожа, висящи ръкохватки от релсите горе, мътни стъкла...

Двигателят забръмча като охтичав хамалин, заглъхна, после кихна и разтреса автобуса. Потеглихме...

Замислих се...

Към Ада? Няма да се учудя...

Непокорните винаги са били премахвани от масите. Като вредни. Като опасни за създаването от някого аморфно вещество, наричано общество... Тъй като е общо — средноаритметично, добре омесено, без отличаващи се съставки...

А различните... Убивали са ги, поробвали са, затваряли са...

Важното е хем да им се попречи да променят средата, хем да се даде пример — предпазна мярка срещу появата на рискови умове...

Умове... Водачите на бунтове и въстания са нещо нормално в историята. Ако победят — вземат властта и управляват, повтаряйки в

общии линии миналото. С няколко мазки по външния вид на властта. Промяна на терминологията, на въздействията, на общата картина... Без да се изменя основата...

А тези, които виждат и търсят нов свят, нови правила, нови хора... Те са истински опасните... Не се знае какво ще постигнат — анархия, фашизъм, комунизъм... Обаче... Опасен нов свят, в който няма място за досегашните господари...

И тези господари, скоро унищожили стария свят, се страхуват от новото — унищожавайки възможните му причинители... Защото тяхното ново вече е станало старо и е част от статуквото. Поради което вече някъде в дълбините му зреят нови идеи, нови виждания за промяна... Омагьосан кръг...

Много или малко, бях си позволил да се отклоня от пътя. И да потърся — само потърсих, не намерих — друг път...

Мислех си тези неща аз, гледайки втренчено в краката си. Нямах как да гледам наоколо — охранителите ми не бяха хора, прозорците бяха мътни, картината отвън до болка позната...

Но... Момент! Как така подът вече не беше опърпан и на дупки, а покрит с килим? И гърбът на седалката пред мен беше станал гладък, лъскав, с красиви шарки?

Вдигнах глава...

Не бяхме вече в мизерния автобус. Седях сам в голяма кола, с хубав салон, в който имаше няколко кресла, както и диван под светлите, красиви прозорци. Отдясно имаше малко барче — отворено, с виждащи се лъскави бутилки, до него хладилник. От другата страна — голям екран, върху който се вихреха старите ми любимци от немите комедии...

Огледах се...

Като че бях на авторевю и разглеждах луксозен автобус, специално изграден по прищевките на супермилионер...

А през стъклата се виждаше асфалтиран път, с красиви горички и полянки край него, стада диви животни — от всички континенти, реки, езера, работещи или разхождащи се хора...

И всички усмихнати...

Къде бях? Къде ме караха?

Като че в отговор на въпросите ми, автобусът спря. Шофьорът, когото не виждах в специалното му гнездо, отвори вратата. Вече не със

скърцане и жален вой, а тихо, безшумно, тя се изтегли встрани, на мястото ѝ се спусна лека ажурна стълба...

Подадох глава и се огледах...

Бяхме спрели пред замък...

Не, не какъв да е замък. А познат ми замък — този, който като малък често виждах в съзнанието. И мечтаех някой ден да си намеря. Неголям, с висока кула, три етажа със светли прозорци, голямо стълбище, широка площадка отпред...

Слязох...

Никой не ме посрещна. Но вратата на замъка се отвори широко и гостоприемно. Тръгнах натам, а в главата ми мислите бяха застинали...

Що за дяволска работа...

В огромната зала също беше тихо и пусто. Но от двете високи врати вляво и дясно, едната беше отворена. Дясната. Там, където в моите представи трябваше да е приемният салон на замъка. Без да се учудвам, тръгнах към нея...

И влязох...

Нали ви казвам — вече очаквах Ада, така че нищо не можеше да ме изненада...

Или поне така смятах...

И се оказа, че съм се лъгал...

В приемната зала гореше грамадна камина. Наоколо — шкафове с книги, висяха прекрасни картини, подредени бяха неголеми скулптури, до прозорците от красиви вази се виеха цветя...

И едното от двете кресла пред камината се завъртя към мен...

— Добре дошъл!

В елегантни дрехи нейде от по-миналия век, с изящно цвете на бутониерата, разпуснал дълга коса...

Пламен...

2.

Видях го, в главата ми избухнаха милион въпроси, скептичният ми реализъм надделя и зададох само два:

— Ти? Кой си ти?

Пламен — или който там беше — небрежно оправи ръкава си, изтупа невидима пращинка, взе от мраморната масичка кристална чаша с тъмна течност в нея, отпи и каза:

— Нима не ме познаваш?

— Не! Или по-точно — не познавам този, който се крие зад Пламен...

Той се усмихна, остави чашката и посочи креслото насреща си:

— Заповядай...

А след това добави с известна изненада:

— Така си и мислех. Умен си... Не дотолкова, че да се слееш с тълпата, но си достатъчно умен тя да те намрази...

— И, все пак — казах аз, отивайки към креслото, при което някак си случайно не забелязах протегнатата ръка. — Кой си ти?

— Нима не ме познаваш?

Само че бях много уморен, напрегнат, хем ми се спеше, хем от напрежение се бях вцепенил... И с последни сили се хвърлих в челна атака:

— Не!!!

Прозвуча гневно — едновременно с предизвикателство и с отчаяна ярост, последна атака на смъртно ранен звяр...

— Да седнем, ще поговорим — каза той и се отпусна в креслото. Седнах и аз. Голямо, обгръщащо ме от всички страни и заедно с това даващо възможност да виждам наоколо си, меко, удобно, красиво кресло. Каквито би могло да има само в двореца на приказен крал...

— Е? — Погледнах го пак. Пламен, истински Пламен. Но... Но Пламен не пиеше. Дори бира...

Той се разположи така, както истински император би седял на разговор със свой подчинен. Хем стегнат, хем свободно отпуснат. Хем въздействайки с топло внимание, хем строго гледайки малко отгоре.

Хем търсейки доверчиво очите ми, хем насочил студен поглед малко над мен...

— Пламен е добре — започна той. — В Чистилището е...

— Но тогава...

— Не, не — бъди сигурен, че надали скоро би го срещнал. Чистилището е огромно — колко души мислиш, че е побрало? И как смяташ — че може да се ходи навред, по всяко време? Той е наблизко до вашия район и, въпреки това, няма да го видиш. Както няма да срещнеш родителите си, някои съученици...

— Жена ми? — леко трепна гласът ми...

— Нима не си доволен, че тя е при теб? Да, Юлина е жена ти. Просто и двамата не помните детайлите от миналото, но общото чувство е останало. И да се преродите — пак ще се намерите. Божествена предопределеност или Божествена шега — сам избирай...

— Децата ми? Внуци помня, че имах...

Той се засмя.

— И си умен, и си хитър... Рано е за децата и внуците ти... На Земята е още рано, тук времето е друго, в друго русло, с друга скорост... Ето — научи каквото желаше...

Отпуснах се. Някаква топла вълна ме заля. Колко много информация за малко време...

Но не разбрах най-важното...

— А ти кой си?

Пак се засмя...

— Мисля, че знаеш... И очакваш от мен потвърждение на усещането си...

Мълчах...

— Да, аз съм... Бог...

Гласът не се промени, видът остана същият, позата, залата... И, все пак — като че прогърмя тежък гръм, а нажежена светкавица ме прониза...

Мълчах...

Трябваше ми време, за да възприема ставащото. Поради което се помъчих да го спечеля с разговор:

— Но защо дойде... дойдохте...

— Говори на „ти“... Аз съм Бог — обръщението нито ще ме впечатли, нито ще ме унизи...

— Защо дойде като Пламен?

Бог леко се завъртя към мен. После щракна с пръсти и във въздуха отнейде се понесе лека музика. Вивалди...

— Исках да те видя по-отблизо. И да разбера какво става във вашия регион, как живеят хората, има ли промени...

— Но... Ти си Господар на света, ти имаш толкова задачи... И да отделиш за мен три дни...

— Не са само три... Малко наблюдение преди това, разговорите по телефона, уреждане на замижаването на Всевиждащото око, повредената печатна машина, за да получиш бяла хартия, отклоняването на куп доноси срещу теб...

— А аз се чудех...

— Така е... За чудене си е...

— Но защо? Защо си оставил Земята, Рая... И Чистилището, както разбирам... Заради мен...

— Пропусна Ада... — той се засмя весело...

— И Ада?

Бог ме погледна иронично. После махна с ръка:

— Отпусни се! Има да водим дълъг разговор, ще се схванеш от напрежение...

Аз вече се схващах...

— И така... Поред... Питаш как може да се занимавам с теб — една човешка пращинка, когато трябва да съм зает с цялата Вселена... Нали не мислиш, че само вашата Земя е с претендиращи за връх на природата бозайници?

Поклатих глава. Даааа... Ставаше много сложно...

И стана още повече...

— Аз съм Единствен... Един... В много лица — за вас... Едновременно съм Аз! Само Аз... За вас съм Бог отец, Бог син, Бог дух. За други съм Аллах. За трети — Саваот. За останалите — всички богове — някъде един, някъде цяла плеяда... Свобода — който както иска, така ме назовава. И свободно интерпретира това, което смята за мои послания...

— Как? — от изненада аз се полуизправих. — Как така?

— Виждаш ли — нещата са прости и сложни. Аз създадох хората. И те ме виждат в себе си. Какъвто ме виждат — такъв съм пред

тях. Макар че съм си Аз — само Аз... Преди хилядолетия ме виждаха като цял божествен род. Този...

Стреснах се. Внезапно залата се изпълни с хора. Високи, стройни, в древни облекла — кой в тога, коя в сложна рокля. Видях жена-воин, куц ковач, бърз младеж в обувки с крилца, певец с лира, възторжен воин, девица с лък в ръка...

Боговете...

Разпознавах ги — класически образи...

И заедно с това трепвах при извръщането си към нов бог или богиня...

— Това съм Аз... — чу се гръмък рев в залата. Десетки гласове, слети в един. И пак един — спокоен, стегнат, леко студен.

— Цял Пантеон. А всички съм Аз...

— Но... Как?

Бог се разсмя:

— Всемогъщ съм, нали? Значи мога да съм много богове в едно. Мога да съм едновременно пред милиони хора. Мога да съм във вида на желаниа техен бог — когото очакват. Де в горящ храст, де само като глас, де като движеща се статуя...

— Не е ли трудно?

— Пак забравяш — говорим за Мен. Не за някоя човешка пращинка...

И тук въздъгнах неволно...

— Сигурно не ти е леко...

Настъпи тишина. После Бог тихо каза:

— Мислех, че съм те опознал, а... Не очаквах съчувствие... Някак си мило е... Но и обидно... Защо да ми е трудно? Аз мога всичко — стига да поискам. Така че...

— А Сатаната? Та ти винаги трябва да си във война с него...

Пак замълча. После ме погледна:

— Май все още не разбираш. Аз съм ВСИЧКО... И Сатаната...

Тук беше време аз да помълча. Да помисля, да се опитам да схвана парадокса...

— Ти си Злото и едновременно с това ни браниш от Злото?

Бог се разсмя:

— Да ви браня? Защо? Аз съм ви дал възможностите. А Злото е само изпитанието. Ако искате и можете — използвате възможностите.

Ако не искате — значи не можете... Злото не е константа. Злото е избор. То е пред теб — ти избираш. Приемаш или не... Аз само присъждам резултата...

Вратата на залата се отвори и в нея се вмъкна малко сиво коте. Пухкаво, нежно. То бавно закрачи под омагьосания ми поглед, скочи на облегалката на креслото, спусна се върху краката ми и се сви на кълбо...

Гледах и мълчах...

— Е?

И разбирах, и не можех да повярвам...

— То ли е, Боже?

Нямаше нужда да поглеждам към него. Очите ми не се откъсваха от котето...

— Какво стана с него? — попитах с пресъхнали устни...

— Нищо. Нормален котешки живот. Порасна, тичаше по махленските котки, остави след себе си куп котенца, умря вече стар котарак — просто силите му изтекоха...

— Ти знаеш...

— Зная... Бях и там...

— Господи, цял живот съжалявам...

— И това зная...

— Беше лято. Пети клас. Скучно ми беше. Котето се въртеше наоколо, дадох му хляб и го хванах. А после...

— Кажи...

— Опитах се да го обеся... Със сизал, в хамбара. То риташе и аз го пуснах... А то пак се погали в краката ми... И аз се разплаках...

— Да...

— Цял живот влача веригата на тоя спомен. И не мога да го изчистя от съзнанието си. Имах после доста котки. Обичам ги тия животни. Но — все за това коте се сецам...

— Правилно! Грях... И разкаяние...

— За едно коте?

— За един живот...

3.

Помълчахме. Не можех да възприема цялата простичка и всеобхватна негова теория за света. Един Бог — в много лица, с неограничени възможности, с компактна морална основа...

— Но как решаваш кой да победи в една битка между християни и мюсюлмани? Нали си Бог и на двете страни?

Той ме погледна и се разсмя...

— Отначало се мъчех да съпоставя претенциите, да открия кой е крив, кой е прав. После разбрах — винаги и двете страни са виновни за конфликта... Винаги! Лъв срещу бик, варвари срещу цивилизовани, християни срещу мюсюлмани... И вината няма нужда да се търси — щом си бик, значи си виновен, че си попаднал в харесваното от лъва меню. Изначално!

— Но нали бикът не се ражда бик по свой избор...

— Така е... Тази възможност е улучил...

— А ти?

— А аз съм наблюдател... И много рядко се намесвам — при това само в отделни случаи, за отделни хора... Не се намесих, когато разпъваха онзи, наречен после Иисус. Той сам беше избрал своя път... Няма да обсъждам дали е бил мой син — сам разбираш смехотворното в тезата. Така елините бяха създали мит за Семела. А то си беше истина. Хубаво момиче, умно, амбициозно... Смятах да я подкрепя малко — само малко, за да стане истинска царица на света. Колкото удържи... И друг път го правих — Хатшепсут, Клеопатра, Екатерина Велика... Но Семела ме поиска като любовник. И баща на сина ѝ, който трябваше да поеме властта от нея...

— Да, помня този мит...

— Обаче, аз не бях на това мнение. И не исках да подкрепям амбициите ѝ, които вече ставаха авантюра. Щом помниш мита, знаеш края...

— Да, тя изгоряла от огъня ти. Но, все пак родила — Дионис...

— Е, горе-долу така беше... Тя изгоря... аз го знаех, но... Тя сама избра възможността... А Дионис... Просто едно от многото ми

лица... Няма как да имам деца — синове или дъщери, при положение че вече имам вас, хората...

— Ние сме твои деца?

— Не бих казал... И не бих отрекъл... Разбираш ли — цяла Вечност... И самота... Усетих, че по едно време ме обхваща апатия. Предвестник на скуката... И се заех с труд. Създадох Космоса, планетите, малко повече внимание обърнах на вашата Земя... Малко, защото в тая Вселена създадох и други планети. С други същества — в какъв ли не вид...

— И при тях ли си Бог...

— О, да... Само да видиш в какъв вид съм там... Според средата и живота... Но тук някак си ми е по-интересно...

— По-интелигентни сме?

Бог се разсмя. Даже потупа с длан по облегалката на креслото, та стресна задрямалото коте...

— Имаш чувство за хумор... И умееш да разприказваш събеседника... Не, изобщо не сте най-интелигентните. Мисля, че от стотината обитаеми планети, вашата е заселена със същества, които заемат място нейде по средата в подобна класация...

— Там???

— Посредствени... Което е добра оценка. По средата... Демек, отговаряте на някаква обща преценка, на общи критерии... Нито сте водещи, нито в опашката...

— И защо така?

— Ти май имаш диплома по история? Историята не ти ли обяснява?

— Но — нали си над хората? Нали ставащото зависи от теб?

— Точно това ти обяснявам. Аз много, много отдавна почти не се намесвам в живота ви. Наблюдавам. И изучавам... Преди немного време — нейде стотина години, видях как на едно дете подариха игра. Наричат ги „мравешки ферми“. В пластмасова кутия има мравуняк — открит отстриани. И детето може да гледа какво правят малките същества. Може да ги храни — има отде, може и да ги избие — има начин... Но най-интересно му беше да ги наблюдава. Цели часове седеше зяпнало към тях...

— И какво стана?

— Измряха... Баба му чистеше стаята, сложи мравките на прозореца и... лято, слънце... Не се намесих — исках да видя как детето ще реагира...

— Какво се случи после?

— Плака... Сетне се отдаде на учение. И завоюва маса научни титли. Избраха го за премиер на държавата му. Стремеше се да направи всичко, за да са доволни и щастливи гражданите... Дори лично помагаше, когато видеше хора в тежко положение... Намали данъците, натисна търговците за по-ниски цени, издаде закон за високи заплати...

— Поучил се е...

— Не... На петия месец му устроиха държавен преврат... Тия, които искаха да печелят от народа. И го убиха... Което беше добър изход — не се мъчи дълго с въпроса: „Защо?“... И даже го застреляха в Правителствения дворец — не видя какви празненства имаше навън...

— Навън? От гражданите? Тия, заради които е умрял?

— Разбира се... Хората са нормални. Искат две неща — хляб и зрелища... Е, той им осигуряваше хляб — но беше много сериозен, напрегнат, вдаден в работата си. И искаше всички да са такива... А хората смятат, че са станали хора от маймуни чрез труд, обаче мразят да се трудят. Доволни са от постигнатото... Какво повече от хора могат да станат?

Настъпи тишина...

— Звучи ми някак си... Цинично?

— Реалистично... Ти беше споменал, че си скептичен реалист... Е, аз съм циничен романтик — вярвам в доброто, но зная кой би трябвало да го постигне. И за кого... И как... И най-вече — защо...

Навън беше тихо, в залата се чуваше само пращането на огромния пън в камината, котето даже не мъркаше, а спеше отпуснато. Ние седяхме и мълчахме...

— Защо се интересува от мен?

— Виждаш ли — хора е обобщение за биологическия ви вид. Но сте два типа. Нормални и други.

— Други?

— Да... Нормалните хора живеят според природата наоколо си. Водят ги два нагона — оцеляване и размножаване. Природни нагони... За тях човек прави всичко — готов е да погази дори фанатично

внушените му морални закони. Каквито и да са... „Не убивай!“ — става „Убий!“. Защото ще оцелееш. Или поне ще опиташ да оцелееш... От друга страна, някои проповядват обратното: „Убий в името на религията!“... Но има такива техни последователи, които не само не убиват, а и религията си сменят. В името на оцеляването. Или на по-големите възможности за постигане на мераците... Но — нормални хора... И лъвовете се дресират, и тигрите, и косатките, и птиците... Всички живи същества могат да бъдат променени — в името на оцеляването и размножаването... Нормално е, нали?

— На вид...

— Именно — на вид... Но същността не се изменя. Погледни нравките, за които говорехме. Какви стройни подземни системи изграждат... А пчелите какви клетки строят... А гнездата на птиците? Но — всичките тези постройките са същите, каквито са били преди стотици хиляди, да не кажа милиони години. Минали проверката на времето и застинали в своята полезност и красота... Неизменни... Нормални... Проверени... При хората е също така. Къщите са традиционни, дрехите също. Дебели кожуси в Централна Африка не се носят. Тръстикови колиби в Арктика не се градят. Може да настъпи промяна — но само отвън. Други, по-силни — а значи по-високо стоящи, може да наложат своето. В битка по-трудно, но в мисленето най-лесно...

Подобен разговор съм водил неведнъж — но все с приятели, на чашка, в едно чисто човешко съчетание на философия и убиване на времето...

А сега...

— Мисленето е лично. И е трудно да се промени...

— Нима? Хайде да си припомниш твоя живот. Какви книги си чел, защо, кой спорт предпочиташ да гледаш, защо, какви компании харесваш, защо...

Мисълта ми стреснато заскача по бабуните в паметта...

Наистина — колко книги съм прочел заради нечие влияние... Тая ми похвалили, оная препоръчали... Прочитах ги. Е, после имаше и съгласие с препоръчващите, имаше и спорове, а имаше и откровено отхвърляне на някои книги. И обратното — колко книги четох заради несъгласие с хвалещите ги. По едно време се сепнах и минах от

отделни екземпляри към отхвърляне на цели раздели. Като се сетя как майка ми — вече пенсионерка, се метна на любовни романи...

И четете... В запой...

Та се хванах веднъж, прочетох една от тях — наслуки взета, а после ѝ направих разбор. Безмилостен... Кое то си беше лесно — самият жанр е достатъчно елементарен, за да се харесва на определен вид жени и достатъчно формален за професионално изпълнение...

Важното беше, че майка ми повлия на мисленето — временно, но все пак прочетох внимателно една книга...

А, когато хората са готови да приемат всичко, дадено им нейде отвън?

Един приятел се оплакваше, че предлагал на жена си интересни филми, книги, шоута. Но тя все отказвала. А често купувала или носела у дома си книги, дискове с филми, гледала предавания... Защото ѝ ги препоръчвала някоя приятелка или колежка...

Отдалечаването на човека пред теб е признак на значимост. Не можеш да повярваш, че онзи, с когото всяка събота си пиеш кафето, е умен, мислещ философски и глобално, човек. Е, как ще е? Та той е тук — пред теб... Да беше в някое телевизионно студио... Или да четеш мнението му нейде в прословут вестник или списание...

Публиката лесно се дресира...

Отдалеч...

И с нейната помощ...

Тя винаги се хваща в капана на думите. Думите на говорещия, думите, изписани на екрана, табелките на кабинетите, титулуванията...

Затова е и йерархията — познато, формално, структурно определящо и изясняващо лесно кой какъв е...

— Но защо говориш за ненормалните хора?

— Има норма. Която е всеобща. В нея влизат всички — формата е по тях. По-сетне те се пригаждат по нея. И тия всички спазват всеобщата норма. Навред. При движението. При храненето. При ученето. При всичко в нормалния живот. Нормата спомага, нормата налага, нормата унифицира...

— Модата?

— И това... Не си ли виждал колко хора се смятат за еталон на модата, а всъщност са щамповани по определени от друг правила?

Разбира се... Сетих се за бръснатите глави, за „ирокезите“, за сасона, за късите или дълги коси... Еднообразие, което спомага да се различи една група от друга...

При което всеки смята себе си за нормален...

— А ненормалните?

Той се изправи и потърси рамене. Бог, но и Бог се схваща в една поза...

— Ненормалните... Малко са. Много малко... Тези, които не пасват на нормата... Векове поетите се стремят да изгладят стиховете, да постигнат сложни форми — с рими и класическа подредба. И се появяват различни — пишещи бели стихове, с ритъма на които изразяват своите емоции...

— Но не забравяй — казах аз — че самите поети са ненормални, нали? Та кой нормален човек ще стане сутрин и, вместо да отиде на полето с мотиката, ще зяпне към небето, ще преживява, ще записва и оформя преживяванията си...

— Наистина — не е нормално... Което обяснява защо нормалните хора се отнасят и снизходително, и презрително към поетите. Типична човешка логика — аз съм умен, много умен, най-умен, но... Не мога да разбера това. Значи — то е простотия, то е глупаво...

— Религиите? Те не са ли ненормални явления?

— Става все по-сложно... Знаеш — всички религии са все за мен. Наричат ме как ли не, но все Аз съм основата в тях. И, разбира се, зная коя религия кога и защо се е появила. Помня — наскоро беше, преди век, век и нещо. Един човек създаде нова религия. В която присъствах Аз, естествено — основен Бог. Но — в някакви особени форми и правила, образ, комуто трябваше човек да се кланя. А тъй като Бог не е материален — всичко материално на поклонниците преминаваше в собственост на босовете...

— Търговска фирма?

— Да... Създателят ѝ беше уж писател. Но един ден му хрумнало — защо да се труди усилено над думите, когато може да измисли религия и да забогатее... Забогатя...

— А твоята реакция?

— Че защо да се меся? Очаквах го, дори го знаех — не забравяй кой съм... Интересно ми беше само да наблюдавам не „сздателя“ на новата религия, а другите. Ония — на кукичката...

— Но, Боже, ти одобряваш подобни неща?

— А защо да ги възпирам? Аз съм ви създам... Някога... Оттогава имахте много време, за да се развиете. И да се издигнете във висотите на духа. Вие предпочетохте друго... Вие заработихте за себе си — но само материално. Виж змиите — какъв слух имат. Виж прилепите — какъв усет в пространството. Виж бълхите — какъв отскок. Виж делфините — разговор на разстояние... А човекът създаде подслушвателни апарати, радари, пружини, телефони... Разви външното, забрави възможностите на вътрешното... И се насочи към удобствата...

4.

И пак замълчахме. Но мен ме вълнуваше един въпрос — доста важен в момента въпрос:

— А защо дойде като Пламен? Защо при мен? Защо позволи да наруша реда с вестника? Защо...

— Да, да... Зная какво те интересува. И очаквах въпросите ти...

— Бог си.

— Именно... — засмя се. — Ти имаше всички възможности да станеш нормален човек, но не пожела. Не си орисан за нещо извънредно — потомък на нормални хора, с предвидима нормална съдба. Доста след раждането ти забелязах някои отклонения от правилата...

Погледнах го учудено. Да нарушавам правилата не е в характера ми. А пък като малък — хептен...

— Ти четеше...

— Всички четяхме. Такова беше поколението — на книгите...

— Вярно... Но ти четеше не до сюжета и героите. Станалото каквото станало — и почти всички спират до там. Ти продължаваше. Развиваше историите, строеше нова съдба на героите, много често се поставяше не вместо тях, а сред тях — изграждаше нов образ, който променя всичко...

— Но кое дете не си е представяло, че е герой някъде?

— Само че много малко бяха тези, които изграждаха едва ли не нов свят заради себе си. Не добавяше апликация в съзнанието си, а изграждаше подобен, но в същото време различен свят...

— И това ли е?

— Това беше основата... Натам — знаеш живота си. Учение, работа, битови подробности... И друг свят в съзнанието ти. Двоен живот — в два твърде често различни свята. Аз надничах в тях и се учудвах какви фабули изграждаш... И си мислех, че трябва да станеш писател...

— Защо? Всеки може да направи нещо в съзнанието си...

— Там е работата, че не всеки. Почти всички хора — публиката, живеят в определения свят. И се мъчат да направят дребни промени — само в удобствата. В личните най-вече. А ти постъпи другояче — просто напусна тая планета...

— Не съм мислил за това...

— Не е така... Усети го... Неведнъж си разсъждавал върху възможността Земята да е част от квантовите закони. Тоест — да има много, безброй Земи. За всеки човек по една. А където искат хората да са заедно, да са в един център, да имат групово общество — планета за милиони...

— Да, така беше... Но — само мечта...

— А мечтата е реалност... Ти знаеш какво е сънят. Спиш и попадаш къде ли не. Случва ти се какво ли не... Това измислица ли е?

— Май... Да... Сън следа не остава...

— Остава... В теб... И, между другото, помня, че ти веднъж се чудеше кое е реалното — сънят или след него...

— Помниш?

— Нали ти казах, че съм Всемогъщ? Та как няма да помня мислите на един човек — ненормален, но обикновен... И ще отговоря на терзанията ти. И сънят, и след него — всичко е реалност. Мнозина са преминавали от съня в моя свят — къде в Ада, къде в Чистилището, къде дори в Рая... Как смяташ сега — има ли живот след смъртта?

Нямаше нужда да се замислям. Но...

— Точно така... Усещаш... Ние сме в една реалност... От която може да се премине другаде...

— И... — преглътнах, устата ми пресъхна от внезапното разбиране за невъзможността да се обхване Вселената. — И колко такива свята има?

— Аз ти споменах — не зная колко са с мислещи същества. Не зная — аз не зная... А ти питаш за световите изобщо...

— Нима има и още някой... Като теб?

— Това също не зная...

Замълчахме. Бях като цапнат от чутото. Трябваше ми време да се освестя...

— И ме наблюдаваше само заради четенето и фантазирането?

— Та нима това е малко? Вашият свят е наистина скучен свят. Е, имате любов и омраза, повърхностно възприемане на красотата,

елементарно разбиране за някаква цел в живота... И толкова... Затворени сте в техниките и технологиите. Знанията ви е възможно да се предават и запомнят. Липсва скокът — скокът през видимото. Царува индивидуалното. Не личностното — индивидуалното... В този свят малцина са осмелилите се да разкъсат облаците на материалните правила...

Сетих се за стара рисунка — монах, пробил с глава небето и поразен от чудесата зад небесния параван...

— Аз не съм кръщаван. И не съм вярващ... Май не бях вярващ... Защо мен избра, а не праведниците?

— Че какво от това? Имаш една баня в живота си по-малко... Религиите са в моя чест, но не са мои. Религиите са на правилата си. Събрали се хора, обединили вижданията и вярванията си, написали си някакви свои книги, развили философии... Е, и? Няма да ги накажа за това, нали? Оставям ги — и ги наблюдавам... А истинските хора, ония за Рая, намирам навред. След някои изпитания, след разговори...

Проблесна ми...

— Именно! Нещо такова...

— Но... Жена ми... Приятелите от Чистилището...

— Нима вече не разбра кои са те?

Поклатих глава. Наистина — не знаех...

— Ами... Да се поразходим, а?

Надигнах се от креслото внимателно — да не събудя котето...

И се озовах на улицата пред моята барака за вестници. Почти подпрян на дървото. До мен — Пламен...

А в бараката — пак аз. Подават ми хората пари, аз им пъхам вестниците през гишето, денят си върви нормално... С първия поглед определих — нейде към обяд е. Повечето бяха минали от тук, взели задължителните вестници, заели отдавна работните си места. Както и Хенри и Томас. Единият на левия тротоар, другият на десния. Размахваха методично метлите, събираха купчините боклук, изсипваха лопатите в големите кофи на колелца...

— Познаваш ли ги? — попита Бог...

— Разбира се...

— Не съм убеден...

Впрочем, и аз не бях. Да, познавах Хенри и Томас — тия, с метлите и кофите. Но — другите? Онези — земните?

— Ще ти разкажа една история. Ваша, земна. Неотдавнашна. Няма и хиляда години оттогава. В Англия царувал крал Хенри II Плантагенет. Сложна личност. Със сложна история. Син е на богат френски граф и дъщерята на английския крал. А този крал имал само син и дъщеря. Синът загива при странни обстоятелства. Дъщерята не може да е наследничка на трона — все още законите не го позволяват. И местните аристократи не го желаят. Така на престола стъпва племенникът на краля — по женска линия, но мъж...

— Мисля, че се сецам — казах. — То си е направо като приключенски роман... Дюма...

— По-скоро Уолтър Скот — и, като прихвана учудения ми поглед. — Казах ти — привлече вниманието ми с четенето си. Аз също чета. Да, зная, че искрата, пламваща в някой от вас и превръщаща се в четиво, идва от мен. Но — Аз я давам, а вие я претворявате. Казано направо — книгата я пишем двама. И, ако стане нужната и красивата, заслугата не е само моя...

— А ако...

— И Аз греша... Иначе — защо щяхте да се появите...

Картината напреде ни беше застинала. Не се учудвах. За нас можеше да минат часове, за хората напреде ни мигове — сетне времето се сливаше в един поток. Започнах да свиквам със странните на пръв поглед ситуации...

— Та — за Хенри. Майка му започнала война с новия крал, братовчед си. Битки, коварни схватки, интриги... Накрая се договорили. И след смъртта на краля, престолът бил зает от Хенри... Трябвали му сигурни хора за управлението на държавата. Поради което неговите приближени му предлагали свои верни люде — с определена цел, разбира се. Кентърбърийският архиепископ му предлага млад човек — само 15 години по-възрастен от краля. Който млад човек вече е издигнат за архидякон и се отличава с усърдие, изпълнителност и здрав разум...

— Томас Бекет...

— Да, за него говорим... Назначен е за канцлер и се отдава на черен труд в полза на краля. Въвежда данъци, търси и намира пари, успява да стане лидер в кралските веселби — съвсем неподходящо за

свещенослужител. И тогава архиепископът умира. Кралят решава да подчини църквата, а и да поприбере парите ѝ — имал огромна нужда от тях. Веселби, войни, строежи... Натам — знаеш...

— Зная... Станал архиепископ, Томас Бекет се променя рязко. Изправя се срещу краля и със зъби и нокти засилва позициите на църквата, отправя горещи укори срещу довчерашия си сътрапезник. И кралят се чуди как е станала тая промяна. Веднъж той въздъхва пред група придворни: „Кой ще ме отърве от този човек?“. Четирима от тях веднага тръгват и в самата църква убиват Томас Бекет... — и замълчах, сетил се за вика на ядосания Хенри в кръчмата: „Кой ще ме отърве от този човек?“...

— Натам е класика... Архиепископът е обявен за светец, кралят публично се разкайва...

Гледах двамата приятели. На вид почти еднакви — тук разликата във възрастта не личеше, всеки беше на неизвестно как определено число години. Високи, слаби, леко брадясали, весели. Много, много весели. И почти неразделни. Живееха нейде близо до кръчмето ни — Хенри с някаква доста суха, мълчалива, но, както казваше понякога Томас, скандалджийка. И Томас сам в малка стая на партера в същата сграда. Фактически не се делиха през деня, защото вечер Хенри попадеше в лапите на съжителката си и се превръщаше в мечтан за жените послушен мъж...

— Защо ми го разказа?

— Просто пример. За Чистилището, Ада и Рая. Тук малцина са тези, които са били на Земята. Не се променят, а стават такива, каквито са. Там, на Земята, хората са различни. Имате възможности да бъдете каквито искате — дори през смъртта. Но малцина ги избират. Повечето се подчиняват на времето, на околните, на собствените си страсти, страхове, желания...

— Не зная как да попитам...

— За себе си? Всички говорите за другите, но най-напред се интересувате от себе си. Може и за добро да е — зная много случаи, когато хора са се питали дали биха могли да издържат гледката на страдащите около им. И сетне са умирали в стремежа си да помогнат на тия страдащи...

— Егоизмът на страха ли ни спира?

— Ако си войник и те очаква сражение, храна за гладен ли ще тръгнеш да търсиш или оръжието си ще подготвиш? Защото жертвайки времето си да му помогнеш в момента, ти губиш възможността да му помогнеш за бъдещето...

— Сложно е, Господи, много е сложно...

— Такъв е животът — сложен... Дори на едnodневките... И няма как да го опростиш. Да, има хора, които се опитват да живеят колкото се може по-протичко. И аз не ги укорявам. Нормално е. Невъзможно е всички да са свободни личности, да са създатели. Няма как една пирамида да е само връх... Трябва и основа... Но, понеже и те са създадени от мен, понякога се опитвам да им помогна — да материализирам желанията им...

— Мечтите в реалност?

— Не, те нямат мечти. Повечето хора имат желания, които наричат мечти. Богатство, жени, власт... Това не са мечти... Мечтата... Ти я знаеш — и затова си с мен сега... Мечтата не е материална. И най-важното — тя не се сбъдва. Сбъдната мечта — това е материализирано очакване за нещо. А очакване, когато някой е вече при теб, няма... Очакването е във времето — невидимо, усещащо се, изживявано... Срещата е материя. И делник...

— Тогава излиза, че никога нито една мечта не е сбъдната?

— Защо? Сбъдват се... Но не в реалността...

Ох, това пресичане на реално и духовно, това преминаване от едното в другото, което за Бог беше лесно... Но не за мен — човекът...

5.

— Няма ли да отидем за обяд? — попита Бог и кимна към внезапно потеглилите количките си Хенри и Томас. На двайсетина метра зърнах Ади и Сара, също запътили се към кръчмето...

— А как? Представяш ли си какво ще стане, когато се появя в два екземпляра...

— Спокойно...

И наистина — аз си седях в бараката, разглеждах вестник някакъв и изобщо не давах признаци, че ще тръгнам нейде си. А и минувачите не поглеждаха към прозорчето — за тях явно там нямаше никого...

— Но ти? Пламен трябва да е заминал вече...

— А кой ти е казал, че сега сме днес? Още сме вчера и Пламен е все още част от компанията...

Въздъгнах. Не беше лесно да разбере какво става в тоя изменящ се свят...

В кръчмата пак беше пълно с хора, задушно, шумно. Големият Иван лапаше гръмко, младият Иван скромно загребваше от странната сива кашица, Сара деликатно поемаше лъжица след лъжица от кафеникавата чорбица, останалите умело дъвчеха, гълтаха и говореха...

Лека врява ни посрещна:

— Хайде, бе! Че като изстине манджата — хептен на нищо заприличва — каза внезапно появилия се отнейде Марин. Никак не ми хареса присъствието му — знаех, че е тук служебно. И ще доведе или до нов бой — а Големият Иван вече го оглеждаше стръвно, или ще тича в специалната сграда, за да доложи какво е чул или измислил...

Седнахме, компанията приветства Пламен — явно бяха го харесали за два дни, ако днес беше пак третият. Дядо Чинги вече ни носеше чинии с ядене. Кое то не възнаградих с поглед дори — все тая какво ще е, важното е да се хапне. Но подадох на дядото двата сребърника. Не обичам да ме черпят. Чинги ги напъха в пояса и пак се отпусна скромно на края на масата до дядо Тими. Старците обичаха да

седят при нас, но не се месеха в разговорите. Ако ги попиташ — ще ти отговорят, иначе само слушаха. И не участваха в сбиванията — мисля дори, че мразеха насилието. Толкова тихи и добри старчета...

Както и скромната Изабела. Тя понякога се отбиваше при компанията ни, бърбеха си по женски с Юлина и Сара. Но сега седеше до съседната — малка, скромна масичка, заедно с Давид. Празнувахме сватбата им пак тук — къде другаде, преди две-три седмици. Или някъде там. Красива двойка — той мургав, семитски тип, тя руса и пищна...

В този момент при нас се стовари уморен Абрахам и помахна на приятелчето си Джони за обяда. Джон работеше в кръчмето, в задълженията му влизаше и сервирането, но толкова се увеличаваше в театралниченето при поднасянето, че хората предпочитаха да вземат сами чиниите, вместо с гладни очи да следят разиграваните етюди и пантомими. Иначе Джон беше добра душа — не се увеличаваше от нищо, беше спокоен и много, много толерантен. Третият в компанията им беше Мартин — едър негър, който през деня работеше като пощальон...

И така си говорехме, обсъждахме намеренията си — дали в неделята да отидем за риба на Дяволската река или просто да заседнем пред телевизора в дома на Големия Иван. Иван беше влюбен в телевизията и можеше цял ден да гледа екрана — понякога и на изключен апарат, особено, ако преди това е пийнал...

Всъщност, неговият телевизор беше най-хубавият, който притежаваше някой от компанията. Доста голям, тежащ нейде към 60 килограма, често показващ дори полуцветен образ — преливащи едно в друго синьо, зелено и жълто. Важното е, че се виждаше нещо...

Пламен ме побутна:

— Хубава компания имаш...

Огледах се. Ясно — пак сме изолирани, пак невидими за сетивата им. Всички говореха помежду си, аз ръкомахах, Пламен слушаше, Марин беше наострил уши и дори се облизваше хищно...

— Защо го допусна тук, Господи?

— А защо не? И той е нужен. Намира си занимавка. Нима смята, че аз не виждам, не чувам, имам нужда от доносници и провокатори? Оставил съм го да прави каквото ще — може би някой ден ще се сети за елементарните неща в живота и ще се промени...

— Някой ден?

— Да, все някой ден... Скоро... По моите мерки...

Подсмихнах се вътрешно. Наистина — за подобни хора трябва векове — вселенски мигове...

— Виж младите там — побутнах го. — Щастливи са. Обичат се... Надявам се — за дълго? — погледнах го въпросително...

— Тя е получила заслужена награда — каза Той. — Влюбена е в Давид... След толкова време тук е успяла да намери път към себе си...

— Не разбирам...

— Изабела... Изабела Кастилска...

Изтръпнах... Жестоката испанска кралица, изгонила евреите и маврите от държавата си, създаде Инквизицията... И най-после намерила покой... Без да знае коя е — тя беше получила наградата. Любовта. И нов живот — различен от забравения...

— Тя се е разкаляла?

— Защо е необходимо? Тук тя не знае коя е. Живее така, както е решила — използва възможността да се промени. И никога няма да разбере какво е вършила в тялото на испанската кралица...

Даааа... Колко лесно и колко трудно... Да намериш себе си — такъв, какъвто искаш да си. Но — без да знаеш какъв си. И без клетви, планове, желания. Просто да си ти...

Трудно...

И възможно...

Няма никакви писани закони, няма проповеди, няма външни прояви, няма видим и гласен избор...

Просто ти трябва да си ти...

Без евентуална награда на хоризонта, без заплахи — ако не изпълняваш това, което някой човек ти е предписал...

Бог и ти... Той ти дава възможността, ти избираш...

И отговаряш...

— Започвам да се страхувам кои са в компанията ни...

— Защо? Нормални хора. Едни са били на оная Земя, други тук, трети ще са в новата Земя...

— Новата?

— Не се ли досети, че щом хората говорят за прераждания — трябва да е вярно? Никаква фантазия не може да създаде това, което аз съм създал...

— И всички се прераждаме?

— А защо е необходимо всички да се прераждат? Нима в края на една ваша учебна година всички ученици са на поправителни изпити? Нима още в началото не се усеща кой как ще завърши?

— Но често има и изненадващи промени...

— Има... И точно за тези хора съм дал възможностите. Не успеят ли веднъж — ето ти втори път, понякога дори трети...

— А после?

— А после ще дойде. Винаги има ПОСЛЕ... Въпросът е как ще го използваш...

Загледах се към дядовците в дъното на масата. Те се появиха при нас неочаквано. Дойдоха един ден, седнаха пак така скромно на ъгъла, мълчаливо се нахраниха. Сетне пак, и пак... Не говореха много, готови бяха да услужат всекиму, с явно удоволствие прибираха дарените им пари. Работеха в една детска градина — общи работници. И, както ни каза Сара, децата много ги обичали — дядовците били готови винаги да направят нещо за тях. От играчка до игра. Хич не се засягали от детските щуротии, но и се държали с децата праволинейно, говорели мъдро, така че малките усещали духовната им сила...

— Чинги и Тими сигурно са били будистки монаси? Или въплъщения на Далай Лама?

Пламен се засмя. Никой не ни обръщаше внимание, та той заговори спокойно:

— На Земята са били много, много известни. Чингиз хан и Тамерлан... Завоеватели, безкомпромисни, жестоки, агресивни, хищни...

— Те?

— Да. И тук са си те — но вече различни. Избрали са другата възможност и ето ги...

Загледах се към старците. Дребнички, приличащи си малко — с отпуснати мустаци, внимателно присвити тесни очи, сухи скули...

Добри хора...

Сега и тук...

6.

— Не разбирам — казах и се огледах. — Толкова сложно е всичко. Застопоряваш времето, отделяш го за разговори с мен, обясняваш ми много неща, които — поне аз така смятам — не е нужно един толкова обикновен човек да знае...

— А обикновени хора са само онези, които са избрали да са такива. Онези, на които им харесва тази форма и са привели съдържанието на душите си към калъпа. Вярно — повечето са такива. Но — необикновените, ненормалните, са тези, които имат малко поне от мен — и сами строят своя живот и свят...

Поклатих глава скептично:

— Ласкателно, но се познавам...

— Малко се познаваш...

— И това е възможно да е вярно...

Погледна ме бързо и изпитателно:

— Възможно?

Но и аз усетих логическата си грешка...

— Да, зная, зная — за теб всичко е възможно. И точно това ме вълнува. След като можеш всичко, защо не ме направи... Или поне подтикна, подпомогна... Просто да бъда вярващ...

Той се разсмя:

— Какъв вярващ? От коя религия? От коя църква? От коя секта?

— Казах ти, Господи, сложно е. Но аз изобщо не вярвах в теб. И след смъртта си дори не повярвах — въпреки че бях тук, в Чистилицето. Някаква сила има — в това бях убеден. Но — каква? Коя?

— Как се наричам са определили някои хора преди много години. Аз име нямам и на име не държа — та нали съм ЕДИН, защо трябва да се различавам и по име? И вярата в мен не е определена — системите, обредите, каноните пак хората сте измислили. Някъде много интересни, другаде скучновати, на трето място особено оригинални и забавни...

Помълчахме. Чудех се как да го запитам. И дали ще ми отговори... Да, ясно е, че ние — хората, сме създали правилата на вярата. Обаче...

— Все пак... Аз не бях вярващ. Конкретно вярващ. Не съм кръщаван, църковна сватба не съм правил, децата не съм кръщавал също...

— Зная...

— Тогава? Защо смяташ, че подобен агностик е по-добър от кръщаван вярващ? Или от повярвал в последния момент?

Бог се позасмя:

— Много ми харесва това вярване, че дори най-лошият човек, покаял се искрено преди смъртта, отива в Рая... Дава някакъв шанс... Стига да беше истина...

— И аз съм се чудел...

— Зная, зная... Слушал съм твои разговори с един земен свещеник. Старият отец Стоян. Който много човешки се мъчеше някак си да те приобщи. А това беше твой аргумент — защо е необходимо непременно да бъдеш класически вярващ: с всички обреди, за да бъдеш приет при добрите хора...

— Та, Господи, и сега не мога да разбера. Един се стреми цял живот да е някак си близо до идеала... Близо, не да го постигне. Отдавна зная, че идеалът е недостижим... Друг пък върши злодеяния. И накрая — добрият, защото не е кръстен по ритуала, отива в Ада, лошият се разкайва и ей го в Рая...

Наоколо беше тихо. Хората пак бяха застинали. Миг на мир, за да можем да говорим. Нали ви казах — времето около Бог беше свободно понятие...

— А кой определя правилата за отиване в Рая, Чистилището, Ада? Ония книги, писани някога от някого? Или Аз? Та в Рая има немало православни, католици, мюсюлмани, кришнайти, будисти и какви ли не... Там за религия дума не се споменава. Хората са там, за да живеят достойно — както го разбират. И както са живели на Земята... Неписаните правила са опората. А писаните... Интересни, понякога полезни, най-често граници за религията, не и за Живота...

Погледнах го. Погледна ме и той...

Мисля, че разбрах. Човек трябва да живее така, както смята, че трябва да живее. А Бог решава дали е добро или не това живеене.

Нещо като игра на сляпо. Но уповаваща се на собствения морал и опираща се на вярата най-напред в душата човешка...

Сложно? Много просто като разбиране. И наистина трудно за следване...

— Чувал ли си за сиромаша Лазар? — внезапно ме попита Той...

— Притчата за бедния и богатия? Помня я...

— И, все пак... Живял някой си богаташ — както той умее. Богат дом, богато облекло, богата трапеза. От пиле мляко. И до дома оцелявал сиромаш Лазар. С една мечта — дано падне някоя трошичка от трапезата на богаташа за него. А кучетата, що живеели с него, ближели раните му — друго лекарство нямал... После умрели — и двамата. Лазар попаднал в Рая, богаташът в Ада. И видял богатият как Лазар е щастлив, пък помолил Авраам — да си намокри Лазар пръста, да му даде капка вода да близне...

— Помня...

— Натам ще ти цитирам вашите книги: „Спомни си, че ти получи вече доброто си приживе, а Лазар злото; сега пък той тук се утешава, а ти се мъчиш; па освен това между нас и вас зее голяма пропаст, та ония, които искат да преминат оттук при вас, да не могат, тъй също и оттам към нас да не преминават.“

— Даааа... Ти си дал възможностите, но кой да знае...

— Е, освен възможностите и някои други неща съм дал. Книгите, да речем. Да се четете, да се мисли, да се оформя човекът...

Внезапно шумът се стовари върху ми като гръм от ясно небе. Всички бърбеха, някои напускаха кръчмето, други влизаха. Появи се Юлина, взе си чиния от гишето и седна до мен. Кимна на Пламен, вдигна лъжицата и я остави. Завърза разговор със Сара, по време на който успяваше да лапне някой зальк...

Жени... Затова са постоянно на диети — да имат време за приказки...

Бог ме погледна и каза тихо:

— Как ти се виждат Сара и Ади?

— Ами... Не сме много близки с тях. Юлина е приятелка със Сара, Ади се движи с нея, та покрай жените общуваме. Тя е добра жена — грижи се за мъжа си, чистница е. И Ади не е лош човек. Но е малко шумен — обича да разказва вицове, не е пияница, но без чашка не сяда, а на гости ли сме... Направо ни затрупва с храна. Убеден е, че

ситото ядене е основа на всичко. И най обича скарата. Цвърчат мръвки... Не знам отде ги намира — сам знаеш как е тук с продоволствието, но успява...

— Не си ли мислил кои са били те в Оня живот? — лукаво се подсмихна Бог...

Явно искаше да ме изненада. И успя. След кимването ми, че нямам понятие кои са били двамата ни приятели, ме смая:

— Сара е обикновена жена. Еврейка от Украйна. По време на войната е просто застреляна от полицаи при акция в селото ѝ. Ади е друго нещо. В Оня живот нито е пиел, нито е обичал вицове, камо ли месо. Бил е художник, вегетарианец, трезвеник...

Усетих накъде отиваме...

— Той?

— Той!

— Ади?

— Адолф... Да, сега е друг. И тогава е можело да бъде друг, но... Имал е пред себе си много пътища — избрал е този на Адолф Хитлер...

Замълчах...

Пламен ме побутна:

— Време е да вървим. Още много неща има да видим, още много има да си говорим...

И защо?

7.

Защо... Но исках да науча още много неща, исках да разбера какъв е светът след смъртта, исках да видя кои са хората наоколо ми...

Поради което замълчах и тръгнах с Господ. Излязохме от гостилничката, спряхме, погледахме след отдалечаващата се групичка. Ето — Големият Иван се откъсна от нея и сви по една мръсна и разровена уличка. После малкият Иван се отби в работилницата си, Ади... Адолф и Сара продължиха към центъра, аз се разделих с Юлина и влязох в барачката. Със сигурност там не е имало друг „аз“ — Бог всичко знае и може, овреме подрежда нещата...

— Е? — каза Той. — Готов ли си?

Кимнах и вдигнах крак. Но нямаше нужда дори крачка да направя. Озовахме се в Ада...

Ей така — без шум, без светлина, без някаква видима промяна — бяхме в Чистилището, озовахме се в Ада...

Който веднага разпознах...

Моля ви, не искайте да го описвам...

Достатъчно зловещи картини видях, за да натоварвам и други с тях... Страдащи хора, мъчения, сатанински издевателства, мъчителен вой — даже не крясъци и плач, виещи се като лента на вятъра човешки тела...

Сведох глава. И едва не повърнах...

Мина ми веднага — колкото едно мигване на Бог... Но грозното усещане остана...

— Разбираш ли защо Аз съм Бог, а ти не? — попита той...

— Защо?

— Човешкото... Това, което надделява в теб. Сега — състрадание, а друг път надделяват в определени моменти жестокостта, безсърдечието, злобата, отмъстителността... Аз не мога. И най-важното — не бива...

— Ти си Бог...

— Именно! Аз наблюдавам, отсъждам и осъждам. След което наказвам... Трябва справедливост. А справедливостта не се постига с

емоции — за милост или отмъстителност. Справедливостта е като математическо уравнение. Трябва и го има... Всичко друго извън равенството „направил = получил“ не е Божествено. Затова Аз съм и Бог, и Дявол...

Огледах се пак. Призивите на стомаха ми бяха затихнали, очите ми гледаха твърдо — сълзи нямаше, гласът ми беше спокоен. Разбирах, че съм в ръцете му, че фактически ме подкрепя, за да издържа, че гледката и усещанията не са човешки. Някак си в мен бушуваше страхотна буря, но скована в бронята на Божествената помощ. Досега трябваше да съм полудял — и само Той ме държеше над пропастта...

— Кой са тук? — попитах.

— Наказаните... Различни хора, за различни провинения, различни срокове и наказания за всеки — според Божия съд. Има такива, които бяха наказани само с гледката, имаше за един ден, има и такива, които са векове тук...

— Аз... Наказан ли съм?

— Да! — изгърмя гласът му. — За котето... И за други прояви... Затова — гледай...

Сведох глава. Наистина — имах и постъпки, които сам определях като лоши, имах и мисли, които...

— Не! — пак гръмко отекна в съзнанието ми. — Не за мисли! За мисли не се наказва. Наказва се за дела. За извършеното. Когато си имал избор и си предпочел Злото...

— Тоест... Оставам тук?

— Пак се лъжеш... Това е присъдата ти — да видиш...

Не мисля, че това ме облекчи. Картината... По-добре да замълча. Не е за гледане. А споменът със сигурност ще остане...

— Да — отговори гласът му в главата ми. — Ще остане...

И се чу от Него:

— Няма ли да попиташ за приятелите си?

Исках, но някак си се боях. Не за мен — за тях. Не исках да бъда свидетел на мъките им, да съм онзи, дето се любува на страданията...

— Нима мислиш, че Хитлер има един приятел или познат, та само за теб мисли? Освен това ти не го познаваш в земния му облик...

Посочи към близката площадка:

— Там е...

Казах, че няма да описвам картините. Но моето състояние — ужас, страх, отвращение... Макар това да не беше Ади. Въпреки че на практика беше той...

— Разбираш... — каза Бог. — Това е онзи Адолф, който избра пътя на Хитлер. Не кроткия, весел, разпилян Ади Шикългрубер, а фюрерът Адолф Хитлер...

— Къде е Ади? — попитах, макар че вече свиквах с многостранността на света...

— Там — в Чистилището. Там е, минава през годините и вековете. Докато изпълни присъдата...

— Каква?

— Това не знае дори той. Присъдата е произнесена, справедлива е и ще бъде изпълнена... Може би утре, може след хилядолетия...

— И такива ли има?

— Има. Много. Например, Нерон. Императорът, който не искал да управлява. И смятал, че е велик поет и певец. Сега е тук — защото с пренебрежение е одобрил убийствата на невинни хора. Просто искал свобода — да пее и рецитира. И хич не се замислил с какво трябва да плаща за тая свобода. Придворните му управлявали вместо него, решавали вместо него, наказвали от негово име...

— Помня някаква теория, че Нерон изобщо не е бил жесток и престъпен. Ни Рим е палил, нито християни избивал...

— Хора... Не християни, а просто хора. При мен деление по някакво въображение и харесани ритуали няма... Да, така е — Нерон, според някой ваш съд, е напълно невинен. Но, според Моя съд — виновен. Несъпротива. И примирение със Злото. За него нямаше едно Зло. Той се успокояваше, че има Зло и по-малко Зло. И смяташе, че приемайки по-малкото Зло, се спасява от Злото...

— Чувал съм и други да го твърдят...

— Няма малко Зло! Дори малкото Зло е начало на голямото. Малкото Зло се разраства, малкото Зло се налага, малкото Зло постепенно се приема за необходимост, човек се примирява с него и... Попада в лапите на Злото изцяло... Тезата за малкото Зло е лицемерно прикритие на страха и подчинението на Злото...

— А Нерон...

— Нерон е тук... Жестоко наказан... Докато разбере защо...

— И... Докога ще е това?

— Не зная... Зависи от него... Другите двама Нерон са в Чистилището и в Рая...

Зяпнах...

— Как така?

— Казах ти — човек винаги има право и възможност за избор. Винаги! Нерон поетът е в Рая. Нерон човекът, тоя Нерон, който имаше помисли да спре, да се махне от Рим, да заживее другаде и по друг начин... Той е в Чистилището...

Огледах се. Малко бях... Не, не свикнал... просто възприемах всичко това като наблюдател — студено и разсъждавайки. И не бях сигурен дали Божията сила ме крепеше...

— Разбирам... Много неща разбрах...

— А има и още да видим — каза Той...

8.

И видяхме...

Доста обикаляхме из Ада. Не, не мога да обясня как успяхме да го обиколим. Краката ни като че се движеха, но и околностите се движеха. Някак си тръгнахме и се озовавахме на търсеното от Бога място...

Да, и Адът е огромен — навремето великият Данте е направил великолепно, поразяващо и много далечно от реалността описание. Макар думата „реалност“ тук да не е на място...

— Чел си „Ад“ — констатира Бог...

— Да... Беше ми интересно. Другите две части не можах — минах някак си по тях, не ме привлякоха. Но „Ад“... Поразяваща книга е... Макар че виждам — не е точна...

Господ се засмя:

— Нима смяташ Ада за туристически обект, а Дантевото съчинение за лекция на екскурзовод? Разбира се, че не е така... Всъщност, той е описал не толкова Ада, какъвто беше по неговото време, а отражението му върху душата на човека...

— Какъвто е бил по неговото време?... Господи, нима наистина Данте е посетил това място?

— А защо не?

Замислих се. Наистина — майсторът описва подземните ужасии поразяващо, силно въздействащо, но... Аз мислех за фантазията му...

— Смятах, че е измислица. Като онези прочути средновековни разкази за ходенето на Богородица, които съм изучавал...

— Данте сам споменава за сън. Именно сънят е начинът човек да бъде навред — да се върне там, където е бил, да се появи там, където може би ще отиде, да отлети в несъществуващи места... Сънят е малка смърт, както са го наричали някои мислители.

Сънят те откъсва от реалността и те води в друга реалност...

— Реалност?

— Всичко, което съществува нейде, е реалност. За теб. Или за другите. В главата на този, когото определяте като луд, има негова

реалност. Реалност, в която вие никога няма да проникнете. И няма да разберете живота там... Реалността е в сънищата — и понякога в другия ви свят. Материалния...

— И Данте...

— Да, беше тук... Видя Ада такъв, какъвто смята, че е. Неговият Ад... Това и описа...

— А самият Данте...

Бог се засмя:

— Данте е в Рая. Еднолично. Няма друг Данте... А и няма за какво да бъде наказван. Грешил е — затова е човек. Но не е извършвал грехове... Кое е важното... И не само той е в Рая...

Замълчах. Очаквах да ме заведе в Рая, беше ми интересно да го видя, да разбере как се живее там... И не исках да оставам в мястото на щастието...

Разбирате ли, някак си...

Някак си щеше да ми е самотно... Имах приятели в земния живот — смъртта ни раздели. Намерих приятели и близки в Чистилището. Там, където беше трудно и неприятно, потискащо и зловещо... Но не ми се разделяше с тях... Ако някога стигнех до Рая — щях да намеря приятели. Обаче... Надали тези, сегашните. Може би по-добри — но не тези.

И Юлина...

Срещата в Чистилището можеше да се предскаже — и тя нямаше грехове, и тя чакаше Божието решение, и тя не беше извършила никакъв духовен подвиг...

Трудните дни в порутената кооперация, ежедневието, потискащата атмосфера на поражение и безнадеждност... Всичко това някак си оставаше встрани, когато тя беше край мен. Не изчезваше — оставаше встрани... И можеше да го подминеш с поглед...

— Няма ли да попиташ за някой твой познат от Чистилището? — попита Бог...

Замълчах. Знаех, че е наясно с мислите ми — та той е всемогъщ. И разговорът води с мен от учтивост. Добре разбира какво мисля, познава ме, усеща настроението ми...

— Е? Големият Иван...

Да, добър другар. Не бяхме много близки — той повече се веселеше с Ади. Малкият Иван ми беше симпатичен и не разбирах

защо млад човек като него толкова е привлечен от едрия, смръщен, прегърбен алкохолик...

— Да, Иван... Малко странен ми е, но не съм се и питал що за човек е. Нито кой е бил...

— Бил е владетел на голяма страна. Силен, проникателен, смачкан от властта до подозрителен и жесток господар. Та веднъж дори в пристъп на гняв ударил с все сила наследника си по главата със скиптъра. Младежът не умрял. Живял още, обаче го покосила невярна болест. И веднага враговете на Иван го обвинили в убийството на сина му...

— Иван Грозни? — възкликнах. — Но...

— Да?

— Някак си... Господи, знаеш — учил съм история. И не бях убеден в това убийство. Едно, че врагове на Иван Грозни са станали западноевропейците — той си позволил да води войни за разширяване на царството на запад. Навлизал в територии, които те смятали за свои... Второ — той е бил много религиозен. Много! Но не е записал името на сина си в Псалтира, където е вписвал тези, за чиято смърт се смятал виновен. И никъде не е записано да е поръчвал молитви за опрощение...

— Така, така...

— Още повече че — поне според мен — цар Иван е бил несправедливо обвинен. От съвременниците си и от потомците. По политически причини. Някъде зърнах, че по негови присъди са убити няколко хиляди човека. А през управлението на съвременничката му Елизабет са осъдени на смърт в Англия няколко десетки хиляди...

— Учил си... И помниш... А младият Иван...

Усещах го. Логично беше. И напълно в духа на Чистилището...

— „Убитият“ от него син?

Бог кимна. Замислих се...

— А сега — ела да ти покажа още нещо — каза Той и пак околността се понесе край нас...

9.

Грееше слънце и не беше горещо. Просто приятно топло време — време за отдих или труд. Каквото избереш, каквото предпочиташ, каквото ти дава възможност да прекараш според разбиранията си безбрежните дни в Рая...

Защото бяхме пред него...

Огромна зелена равнина, през която течаха и се пресичаха потоци и реки, бляскаха под слънчевите лъчи красиви езерца, хълмове разнообразяваха пейзажа, виждаха се ниви, по които се трудеха хора и животни, ливади с пасящи мирни твари — познати и екзотични, малки гори бяха разпръснати навред — за отдих и наслада...

А в далечината прекрасни планини — уж високи на вид, а при вглеждане полегати, удобни за изкачване, с играещи водопади, великолепни гори с красиви поляни...

И всичко това се виждаше с един поглед — въпреки законите на физиката, нищо не беше скрито, всичко изпъкваше, привличаше погледа...

— Рай...

Господ кимна:

— Да, Раят...

Погледнах го в очите:

— Кого ще видим тук?

Той се засмя:

— Толкова хора има в Рая... Много... Та от времето, когато създадох вашия свят, в него живяха над сто милиарда души... Сто милиарда!

Преглътнах с труд. Земен човек съм, с реалистично мислене и времето, прекарано в Чистилището, сблъсъка с аномалиите и абсурдите в него все още не са ме накарали да приемам всичко като истина...

— Сто милиарда... Господи, къде място за толкова народ...

— Не, не — махна с ръка Бог. — Не всички са тук. Не много, но достатъчно са в Ада, повече от половината са в Чистилището... Но и

тук има доста...

Наистина — в Чистилището имаше къде да сложат петдесет милиарда земни хора. Огромен мегаполис, струпване на големи жилищни блокове, на места направо мачкане на хората в сгради като общежития... Да, изпитания, но...

А тук... Петдесет милиарда... Че то — ако спреш всеки и говориш с него минута... Малей! Поне 1 000 години само за това... А храната, водата, забавленията...

— Забавления тук няма — каза Бог.

— Как така? Цяла вечност — и без забавления?

— Помниш ли какво говорихме с теб за истинските хора, за откъсващите се от нормата? Умеят сами да изградят свой свят, свои забави, ако щещ, свое време... Творците пишат, рисуват, свирят, просто създават...

— А другите... — не знаех как да се изясня...

— Ами ето — Раят е за тях също. Има хора, които се занимават със земеделие и са щастливи, когато съберат реколтата. Има такива, които намират себе си в кухни, пекарни, шивачници...

Погледнах го скептично:

— Нима в Рая има щастливи готвачи и шивачи?

— Шиенето и готвенето не са цел. Те са средство. Целта е човек да постигне хармония със себе си. Да не търси високото, а просто себе си. Работи, после отдъхва — доволен, че е създал нещо...

— Но нима всички са такива?

— Не, разбира се. Странно, но тук има дори кръчми... Понякога се съмнявам дали е честно от моя страна да ги държа. Та те са капани — примамват и, ако човек не успее да надделее над греха... Просто се събужда без спомен другаде. Понякога в Чистилището...

Протестирах:

— Господи, но ти ги съблазняваш, а после...

— Забрави ли? Основното правило — аз създавам възможностите, човек има избор. И, ако не успее да намери правилното решение... Кой е виновен?

— Религиите обикновено говорят за предопределеност, за Божие предназначение...

Бог се засмя:

— Твърде, твърде лесни пътища сочат... Не, Аз не определям бъдещето. Аз ви давам възможностите. Вие избирате... И вие носите отговорност пред себе си за своя избор. Прекалено лесно е — Бог е определил всичко, ти правиш каквото правиш, но Той е виновен, ако съгрешиш, защото той е направил така, че да си грешен...

Замислих се. Има логика. Колко удобно — всичко се приписва другиму, а ти си все жертва. И мъченик...

— И кого ще видя тук? — полюбопитствах пак...

Киро...

— Кой Киро?

— Забрави ли? Един бедняк, живеещ близо до кооперацията, която строихте. Помагаше при строежа и после, при довършителните работи. Плащахте му по нещичко — който каквото реши...

Да, сетих се. Висок, слаб, доста пиещ... Починал — разбрах със закъснение, след строежа рядко се виждахме на улицата...

— Той е мъченик?

— Не, защо? Пиеше, не беше се женил... Но се запази такъв, какъвто е бил — голямо дете. Живеещ за живота. Както го разбира. Зло никому не е направил, а добро... Колкото и да си изненадан — много добрини е сторил. И най-вече на хора, които са искали да го подлъжат. Нормален човек — без интелектуални претенции, без особено образование, без някакви заслуги за човечеството... Защо да е в Ада? А в Чистилището беше. Кратко време — и там си живя като на Земята. Сега е в Рая...

— И какво прави?

— Ами намира си работа — помага на тоя или оня, разхожда се из цялата тая красота, не пие...

— Не пие? — за мен Киро беше нещо като реклама на умереното пийване, а сега...

— Да — каза Бог изведнъж сериозно. — Нещо е станало с него. Друг свят, друга среда, друго мислене ли... Но още в Чистилището отместваше чашките в компанията. А той обича компанията. Тук пък съвсем...

— Киро... — промълвих замислено...

— Да, нормален човек, с нормални грешки... Най-важното — опитвал се е да бъде добър, не е бил зъл...

После Бог посочи към виждащата се нейде в далечината сияеща огромна порта:

— Да влезем, а?

И се понесохме... Над зелените ливади и поля, над примамливите горички, над изумрудените езера... Над хората, които бяха заети с ежедневието си и дори не се интересуваха от летящия над тях Вседържец...

10.

Красота...

Спокойствие...

Уют...

Всичко наведнъж. В неочаквана, ненатрапчива, тиха смес, заливаща душата на човека и караща го да се чувства като птица в полет...

Раят беше огромен...

Пред мен се виждаше огряна от топло слънце равнина, заобиколена от хълмове и планини, някъде напред светеха искрящи снегове, нейде встрани виждах лек дъжд, който тихо се сипеше към земята...

— Това не може да бъде, нали? — попитах...

— Защо не?

— Та аз едновременно виждам и надалеч, и наблизо, и снежните натрупвания, и пустинни пясъци...

— Ти си в Рая... И тук не важат физическите закони, познати от предишния живот...

Кимнах. Трябваше да се досетя. Обърнах внимание на златния покрив на храма вдясно от нас...

— Християнски ли е Раят?

— Раят е на всички и за всички. Които са го заслужили. Тук са християните. Хей натам — и посочи нейде наляво, а очите ми бързо се пригодиха и се втренчих в екзотичната картина — е мюсюлманският Рай... Има и за останалите хора...

— Но това... Някак си трябва да има граници, нещо предпазно, разделение, защото тая близост дава възможности за конфликти...

— И защо? Първо, Аз съм тук! И, второ — в Рая са не тези, които религиозните водачи са определили, а тези, които са заслужили. Критериите са прости — да не си правил зло, да си бил добър. Изборът на човека го е довел тук, не изпълнението на някакви исторически, понякога жестоки и човеконенавистни постулати...

— Тогава... Великите завоеватели, пълководците...

— Завоевателите — сам разбираш. Пълководците — според избора им. Да воюват, за да помогнат на околните... Или да се сражават, за да побеждават и грабят...

— Не е сложно...

— Не е — аз ти казах...

— Но историята поставя сложни задачи при тоя избор. Ей го Александър Велики. Завоювал е Персия, но след смъртта му знанията на Изтока се сливат със знанията на Елада... Нима това не е заслуга?

— Чия? Александър е в Ада. Целта на живота си той беше определил сам — да завоюва света. Даже не планираше какво ще прави сетне. Искаше битки, победи, готов беше и себе си да жертва. Само името му да остане. Плюс това, той не ценеше хората. За него те бяха материал за славата му... И сега е там — заедно с другите завоеватели. Не съм убеден, че ще разберат причината. И засега не Раят — Чистилището не ги очаква...

Бях съгласен. Слава... И Херострат е известен. Но — защо? Не попитах за Атила, за Баязид, за Наполеон, за останалите, направили грешен избор в живота си...

— Но ти си оставил Хитлер в Чистилището...

— И в Ада... А в Чистилището е за едно само — стремежът му към изкуството. Доста профански, но... Поне е имал такъв. А Наполеон, Атила и останалите от малки едно са искали и са постигали... Разруха...

— Разбирам...

Минавахме по широка улица, по която срещяхме или ни задминаваха колесници и карети, файтони и омнибуси...

— Старичък транспорт — подметнах с любопитство...

— Стар — спрямо кое? Това е Рай — тук нямат място вашите унищожаваци двигатели с вътрешно горене. Но не е и за пешеходство само. Макар повечето хора тук да не обикалят много — много...

— Да, разбрах — намират си занимания...

— Почти всички предпочитат връщане на живота назад — във времена, когато липсва вашата забързаност, вашето желание да произвеждате и печелите. Тук човек се научава да живее заради живота. И заради себе си. Книги — много книги. Всички творби,

писани в историята на човечеството са тук. Всички скулптури, всички картини, всички рисунки дори. Макети на всички строежи, модели на битова техника...

— Имате музеи?

— Може и така да го наречеш. Решава някой човек, че дадена тема го интересува, заема се с нея, намира съмишленици, строят, създават...

— Това отнема много време и енергия...

— А ние сме в Рая...

Наистина, времето тук тече различно. И има място за действена енергия. А и хората са по-особени — ония, ненормалните...

Посочих към голям квартал, очертаващ се покрай широката река вдясно:

— Хубаво място...

Бог се засмя:

— Нищо ново. Пак познах...

— Кое?

Поведе ме по къса, но широка уличка. От двете страни се издигаха къщи — различни, едноетажни, двуетажни, даже...

Странно — позната сграда. Два етажа, куличка до тях, на последния ѝ етаж остъкляване отвред, площадка отгоре... Домът, който като момче си мечтаех да имам...

— Позна ли го?

Преглътнах...

— Да...

— Ами — да влезем...

Отпред жив плет, малка ливадка, висока площадка пред вратата — с тераса, на която имаше маса и няколко стола. И цветя — в саксии и сандъчета...

Влязохме. Вътре беше тихо. И празно...

Вляво отворена врата водеше към кухня и трапезария, вдясно имаше голяма всекидневна. По стълбата се изкачихме на втория етаж. Аз мълчах и гледах, Той ми показваше... Да, това, което се надявах да е...

— Три спални, три бани — целия етаж. А по стълбата нагоре — към кулата. На първите ѝ два етажа има библиотека, на третия е кабинетът. С изглед на 360 градуса...

Мълчах...

— Е?

— Не разбирам...

— Разбираш... Твоят дом е... Погледни през задната врата...

Хубав малък двор — с беседка, цветни алеи... И през ниската ограда — позната къща. Помнех я — строена малко преди да се родя, рухнала за половин век. В дворчето пред нея младолик възрастен човек копаяше, а жена нещо ровеше по лехи със зеленчук... Къщата на дядо и баба... Споменът...

— И натам — посочи Той встрани...

Друга къща. Също позната. Бащината... И пред нея...

— Те са тук? — обърнах се смаян към Него...

— Заслужили са... И ето — заедно сте. Наблизо има и други твои познати...

— Наблизо...

— Да, да... Вече знаеш. Това е твоят дом...

— Юлина...

О, забравих да ти кажа. Тя не ни чу, когато влязохме. Спи си в голямата спалня горе... И те чака...

Но аз вече тичах назад към стълбището...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.